

subotički dvojtjednik

Godina V. ❖ Broj 82 ❖ 17. siječnja 1998. ❖ Cijena 2 dinara

U susret Velikom prelu

Natječaj za

„Preljsku pismu“
i
„Najlipču prelju“

Za prvo Veliko prelo (1879. godine) napisana je nezaboravna preljska pjesma „Kolo igra, tamburica svira“. Tradicija pisanja preljskih pjesama se nastavlja, pa će tako biti i za ovogodišnje Veliko prelo, koje će se održati 31. siječnja 1998. s početkom u 19 sati i 30 minuta, u obnovljenoj dvorani HKC „Bunjevačko kolo“.

Organizacijski odbor ovogodišnjeg Velikog prela raspisuje natječaj za „Preljsku pismu“, koja treba biti napisana ikavski, inspirirana narodnim životom i običajima.

Prilozi se mogu slati do
26. siječnja 1988. na adresu:

HKC „BUNJEVAČKO KOLO“,
PRERADOVIĆEVA 4,
24.000 SUBOTICA,
S NAZNAKOM – ZA PRELJSKU PJESMU

Organizacijski odbor također poziva sve zainteresirane djevojke da se prijave na natječaj za „Najlipču prelju“.

Natjecateljke se mogu prijavljivati u HKC „Bunjevačko kolo“ do 29. siječnja od 9 do 12 sati i tom će prigodom biti upoznate s propozicijama.

Organizacijski odbor

RUKOVET

Te sa lačo svirači...

BROJ 7-8-9/1997. GODIŠTE XLIII. CENA 20 DINARA

Ovih dana u prodaji pojavio se novi dvobroj časopisa za književnost, umjetnost i kulturu „Rukovet“ broj 7-8-9/1997. Časopis je tematski posvećen povijesti romskog naroda, njihovim običajima, kulturi, glazbi i načinu življenja. Brojnim i vrijednim fotografijama i tekstovima, zaslužuje pozornost javnosti. Kulturni je događaj, ove po mnogo čemu neobične i tople zime.

Suno

Aves čojralune ande mungre sune
a tut khonik či akharda.
Kames te čores kotor sunestar
sar te tradav tut mandare?
Kamov te boldavama korkori mande.
Bandardilem e traestar,
džikaj vazda rodavas tut sar
čojralunipe dikhavimatar.
Tradenma poloće e thanestar,
vi korkori našav,
kaj pačivali sem varesave
đumutne vramaske.

Gordana Đurić

Ovim nekonvencionalnim prikazom subotičkog časopisa, želimo istaknuti i naglasiti aromu jedne Subotice, koje na žalost više nema. Tu muzičku patinu grada, slikovito u tekstu daje Tomislav Vojnić, te se već u podnaslovu određuje prema jednom vremenu kada piše: „Ko ima manje od 40 godina, ništa neće razumeti...“ Možda je Vojnić u pravu, a možda i nije, no bitno je da će čitatelj „Rukoveti“, listajući stranice, osjetiti duh grada iz vremena Miloša Velikog i Miloša Malog, kad se za kavanu „Spartak“ nadaleko znalo.

Zaljubljenicima Subotice i šire preporučamo da svoju dušu oplemene ovim brojem „Rukoveti“. Saznat će o Romima više i čut će jednu muziku, nazivom muziku...

Vojislav Sekelj

kut

Cetinje / Dedinje

Siječanj 15. je, 1998. godina. Četvrtak. Dan CD! Trenutak ozbiljan i stoga ne treba ga stante pede proglašavati povijesnim. Za povijest ima vremena, možda ona čeka, birati, moralizirati, frizirati, oblikovati, ali na ovim prostorima je to što mnogi od nje ne znaju niti žele učiti. Cijenu te kolektivne nemoći na koncu ipak plaća jedinka, običan čovjek, logična činjenica i na svakome mjestu pitaju za svoj svašta. A on šuti, ili glasuje.

I tako podne je već davno prošlo, pišem kut, i očekujem magičnu vijest za predsjednika Republike Crne Gore Mila Đukanovića. Nadajući se da će se netko iz Bijelog dvora pojaviti u dvorani Đurađ Crnojević na Cetinju. Zeker, volio bih da nam se predsjednik države Slobodan Milošević tamo pojavljuje čestita Đukanoviću. Radi sebe, radi našeg svijeta. Bolji običaji to nalažu. Predsjedniku Republike Milu Đukanoviću čestitamo, u nadi da će se započeti rad demokracije ispod Lovćena raširiti kao pjesma, noseći sobom nove i nužne promjene.

Vojislav Sekelj

Istrajavanje na profiliranim smjernicama

Od ovoga broja „Žiga“ mjesto koje je predviđeno za pisanje uvodnika, a što spada u zadaću glavnog i odgovornog urednika, potpisivat će druga osoba. Kažemo druga, a ne nova, iz razloga što je ime dolje potpisanog od prvog broja ovoga lista prisutno s napisima, a u posljednje vrijeme na mjestu zamjenika glavnog i odgovornog urednika. Dakle, došlo je do „nekih“ promjena u redakciji „Žiga“, što se može vidjeti i u impresumu.

Svakako, ovim formalnim činom ne žele se u bitnome iznevjertiti osnovne crte naše uređivačke politike, koje su stvarane, od samih početaka a na predlošku ideja osnivača Vojislava Sekelja, nepune tri i pol godine. Naravno, u stvaranju profila „Žiga“ kakav je danas sudjelovali su i oni koji više, na žalost, nisu u listu, a bili su članovi uredništva ili suradnici. Jednostavno, došlo se do spoznaje da je vrijeme za stanovite kadrovske promjene, te da jednostavno mladi, jer nećemo niti želimo reći sposobniji ili u znanju odličniji, trebaju preuzeti poslove. Time, skromno ćemo dodati, i naša generalna zalaganja dobivaju na makar simboličnoj respektibilnosti, jer ono što govorimo i za čega se zalažemo pokušavamo i svjedočiti. Isto tako, vidi se, budući da nam prva iskustva kazuju, da je i čin „smjene“, u našem društvenom i političkom životu još uvijek uglavnom tabu, ne tako bolan, nego bezazlen čin koji ne uključuje nužno u sebe prevrat, svrgnuće, smaknuće, ulice, mitinge... Naravno, to je moguće samo uz pretpostavku da se ostvarenje postavljenih ciljeva odvija uz povjerenje u suradnike, te imanje spremnosti da se dopusti i drugima da se čini ono „veliko i važno“. Na taj način i privilegij „značajnog“ mjesta, na kome su po raširenom mišljenju u nas postavljeni samo Nedodirljivi, gubi na svojoj sakralnosti...

No, ostavimo po strani vlastito hvalisanje.

U smislu gore rečenog, ono što možemo napisati za prvi uvodnik kao najbitnije jest sljedeće. „Žig“ će i dalje istrajavati na

principima slobodnog i neovisnog novinarstva koliko u tome uz-mogne u datim uvjetima, respektirajući pri tome odgovornost za napisanu, javnu riječ i poštivajući istinu činjenica. Isto tako, gledat ćemo da svojim kritičkim napisima stvari naravno ne rješavamo, nego ukazujemo na moguće druge načine, vršimo potaknuća u razmišljanju... Riječju, da se otvoreno, ne isključujući nikoga unaprijed i bitno dijaloški odnosimo spram okruženja i sredine u kojoj boravimo.

Nadalje, vodit ćemo obzira i o tome da kritika ne bude samo opaka strelica uperena spram drugih, ma što ono drugo u konkretnom značenju pokrivalo, nego da se kritika mora odnositi i spram nas. Drugim riječima, radit ćemo na navikavanju na činjenicu da je kritika spram bilo kog i bilo čijeg društvenog zla, ukoliko je konstruktivna, uvjet boljitka svijui. Jer, mogu biti opasna uljuljkivanja u vlastitoj samodopadnosti i samozadovoljstvu. Time ćemo pokazati da ne pristajemo na raznovrsnu bijedu u kojoj postojano već dulje vrijeme jesmo, već da ćemo raditi na gradnji jednog ljudskog društva, oštreci pera na sijače magle i iluzija, na one koji jedno govore a drugo rade, koji na leđima nesreće pu-ka grade vlastitu slavu...

Naravno, kritika pretpostavlja i mjerila s kojih se nešto kritizira. Stoga ćemo se truditi da naša referentne točke budu sve one vrijednosti i ideje koje stoje u temelju modernog građanskog društva, kao što su pravda, jednakost, sloboda, ljudska prava, tolerancija, suživot...

I na koncu, uz opasku kako to nije i najmanje važno, pri sve-mu tome naša će nastojanja ići i dalje u pravcu, po jeziku koji preovlađuje u listu ali i po nekim temama kojima se s vremena na vrijeme bavimo, izgradnje i utvrđivanja jednog suvremenog nacionalnog identiteta hrvatske manjinske zajednice u Subotici, kao i nekim vidovima njezina drugačija artikuliranja, koje ne smije biti na štetu bilo koga.

Dakako, sve gore rečeno, premda može zvučati preten-ciozno (te dopuštamo da se ne vidi kroz svaki napis u „Žigu“), ovisit će od općih uvjeta rada, prije svega onih materijalnih, ali i naše spremnosti da na tako visoke ciljeve sukladno reagiramo.

Tomislav Žigmanov

U povodu 10. godina izlaženja „Republike“

REPUBLIKA

Časopis nezavisnog i otvorenog društva
Pravda, sloboda, strah, mržnja i misli.

Čestitamo!

Hrabrim ljudima okupljenim oko prvog nezavisnog lista u bivšoj Jugoslaviji, a danas sigurno jednom od najuglednijih glasila, upućujemo iskrene čestitke povodom njihove obljetnice – 10. godišnjice izlaženja. Jer, njihovo je uloga u širenju kritičke svijesti i ciljeva građanskog društva u ovome teškom vremenu i na ovim prostorima nezaobilazna, a nekima, poput nas, bila poticajna.

Uredništvo subotičkog dvotjednika „Žig“

„Žigov“ NASLOV IZMEĐU DVA TJEDNA

Ubio zbog mesta
za pecanje

„Danas“, strana 15, 9. siječnja 1998.

Klorigmi

- Život je previše kratak da bismo ga odugovlačili.
- Greška se potkrala političaru. Kazao je istinu.
- Naša zemlja ima sve više sirovina. Pametni je napuštaju.
- Ništa nije slučajno, osim slučaja.
- Voze nas. Ne dopuštaju da se šetamo.
- Nakon perioda komunizma nastao je post.
- Kapital je stvorio kapitalne greške.
- Moj život je u pitanju zbog njegova odgovora.
- Naši najveći uspjesi su legendarni. Izmišljeni su.
- San nezaposlenih: čim se zaposlim neću više morati raditi.
- Džeparošima se nema što prigovoriti. Sve što zarade, zarade s deset pristiju.

Dejio Ranje

Ovaj broj „Žiga“
izašao je uz potporu
Fonda za otvoreno
društvo.

Elektronsko izdanje „Žiga“ može se čitati na
BBS-u Tipp-Topp Systema Subotica.
Telefon: 024/552-552

ŽIG

17. siječnja 1998.

broj 82

Izdavač: HKC „Bunjevačko Kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica

E-mail: Jasmina.Bacic@BBS TIPP-TOPP Co Yu

Tel: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač:

Vojislav Sekelj

Glavni i odgovorni urednik:

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Jasmina Bačić, Mirko Kopunović, Vojislav Sekelj

Tehnička urednica:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za
informiranje Republike Srbije pod brojem 1620
od 25. travnja 1994. godine.

ŽIG

izlazi svake druge subote

Šta da Vam kažem?

Ovo je ludnica

Hrvat Vojislav Sekelj piše u jednom od brojeva ovog dvotjednika, negde pred predsedničke izbore u Srbiji, da će „Glasovat za Šešelja“. Srbin (ako jeste) Vojislav Šešelj, koga je pre dve i po godine predsednik crnogorske vlade spakovao u avion i iz Herceg Novog, preko Podgorice poslao prinudno za Beograd, najavljuje da će se pojaviti na inauguraciji predsednika Crne Gore na Cetinju, onog istog koji mu je, u nižem predsedničkom rangu, dao šut kartu iz svoje Republike.

Bela Tonković šalje Mili Đukanoviću „snažnu potporu demokratskih snaga i veliki uspjeh“ timu novoizabranog predsednika Crne Gore.

DT piše da je Jožefu Kasi ponudeno ministarsko mesto u Vladi Srbije i da je siroti Vuk Drašković „težak“ samo 40 miliona maraka.

Iz Osijeka stižu signali da bi trebalo ponovo uspostaviti kulturnu saradnju sa Somborom i Suboticom, a u Kosovu Polju Udruženje „Božur“, ono isto koje je ustoličavalo sadašnju vlast, okomilo se svim sredstvima protiv čelnika – pokrajinske vlasti.

Bivši prijatelji postaju neprijatelji, a bivši neprijatelji laskaju jedni drugima. Samo što se još ne izljube i ne pozovu na krsnu slavu ili imendan.

U Crnoj Gori, dok pišem ovaj tekst, traju protesti. Jedni bi hteli vlast, a drugi je ne daju. Obe strane se pozivaju na Ustav i demokratiju.

Molim se Bogu da se iz svega ne izrodi nešto nalik na skorašnje godine. Teši me malo, aforizam M. Stanojevića. „Srbin je Srbinu okrenuo leđa. Brat na brata neće da udari.“ Teši me naravno, ovaj drugi deo aforizma, a prvi deo mi je odavno poznat.

Ne znam više ko koga izluduje i da li je, ovo što nam se događa, izludivanje ili samo promena terapije koja nam već odavno nije potrebna.

Sreća je, bar moja, što novine žive samo jedan dan. Čak i dvotjednicima je to životna dob pa, eto, mogu sebi dozvoliti razmišljanja koja su u skladu sa našim političarima. Danas ovako, sutra onako.

Kolo sreće se okreće. Konačan obračun sa mafijom, svakako, neću doživeti. Stalno se podmlađuju i stalno menjaju stranu. Menjaju i partije, i žene, i prijatelje. Sve menjaju samo ne i račune u bankama.

Dok se mi svađamo i polako tonemo, njihovi računi se dižu i umnožavaju.

Kažem Vam, čista ludnica sa besplatnim abonentima.

Milenko Popadić

(N)ova godina

Vatra u glavi - studen u srcu

Sudeći po vremenu, ali i po početku (N)ova će nam godina donijeti pregršt vrućih dana. Čovjek ne mora imati znanje paora kako bi zaključio da to nije dobro, čak ni za ljubitelje dokolice. Bar, ne kod nas. Kako bi, sukladno vremenskim prilikama, održa(va)li visoku temperaturu u našim domovima brinu ovih dana odabrani domaći političari diljem Crne Gore, koji – izašli iz kabineta na čuveno siječanjско sunce – gorljivim govorima raspaljuju masu. Demokracija se, tako, snižavanjem točke ključanja, ponovno, nakon deset godina, preselila na ulice ne bi li se vratila u institucije sustava. Istina, bilo je i lani ljudi na ulici, ali to nije bio oblik demokracije, već naprosto potreba šačice prolaznika da šetnjom i časakanjem nadomjesti gubitak negledanja omiljene informativne emisije nastao zbog studenih soba. Ništa hladnije, kako vidimo, nije ni na Kosovu gdje i jedna i druga strana u opasnoj tišini ljudima podiže temperaturu ili ledi srce, srazmjerno zapremeni sivih ćelija.

Nekako u sjenci ovih događaja protiču oni, koji u svakoj drugoj sredini pune udarne strane tamošnjih novina. Nagada se raspored mandata u republičkoj Vladi; čelnici stranke, do jučer

poderanih donova, svoje sudjelovanje u tomu objašnjavaju tehničkom podjelom vlasti; predsjednik države prima izaslanstvo čiji su čelnici u vrijeme izbornih krađa 96. na lokalnoj razini govorili „više nema razgovora sa SPS-om!“ i pokazuje da (kad hoće, ili mora) razumije probleme manjinskih naroda.

I jedni i drugi (i mnogi drugi), primamljeni opojnim mirisom vlasti ili nekog drugog (osobnog?) interesa, previdaju, međutim, jednu još od početka prisutnu osobinu Nalogodavca i njegovih izvršitelja: ulog koji ovi posljednji stavljaju na stol uvijek je manji u odnosu na partnera s kojim pregovaraju. Iz prostog razloga, jer nema pravog pokrića. Naravno, to im se i može pošto sami određuju pravila igre, a stupanj zanimljivosti cijele partije određuje trenutna forma u blefiranju protivnika dok ovaj ne puzi na sve adute. Tada na scenu stupaju izvršitelji koji – izbacujući poraženog na ulicu kako bi ga sjetlu dana objašnjavao s kim je bio i što je (za)radio – istodobno traže novog logiča. Takvih, kao što vidimo, ne manjka i cijela partija ima zanimljiv tijek. Problem je jedino oni kojima je dosadno. Njima je najbolje preporučiti neka pođu vani. Zlatko Romić

Zamračeni vidici

Mora da postoje debeli razlozi zbog kojih se šef države nije obratio novogodišnjom porukom građanima Jugoslavije. Ili je, možda, procenjeno da pučanstvo ne zaslužuje nijednu toplu reč sa najvišeg mesta. Krene li se dalje s pretpostavkama, moglo bi se doći i do one da su lepe želje suviše, jer su ispunjena sva lanjska, preklanjska i ostala obećanja.

Šta god da je po sredi, ova vlast ni inače ne polaže račune nikome i ne obrazlaže svoje postupke, niti se uzbuđuje zbog javnosti koja, sa svoje strane, strpljivo podnosi sve šta je zadesi. Raskomadali Jugoslaviju, pričajući o čuvanju njenog jedinstva. Opljačkali štediše. Izdvojili državu iz međunarodne zajednice. Pozatvarali fabrike. Pokrali penzionere. Zadužili i nekoliko budućih pokoljenja. I nikom ništa. Zašto bi, posle svega, na početku jedanaeste godine svoje vladavine predsednik Jugoslavije nudio nešto novo?

Činjenica da marka košta više od pet dinara rečitija je od svakog pisma o namerama i svih ekonomskih programa. Činjenica da je Evropska unija ukinula jugoslovenskoj privredi i ono malo povlastica navodi na zaključak da će se ekonomija i ove godine svoditi na presipanje iz šupljeg u prazno.

Srbija ni četiri meseca posle izbora nema novu vladu, niti se zna kad će je dobiti. Zna se jedino da je sasvim svejedno kako će se izdeliti ministarske fotelje, jer ne postoji jaka demokratska opozicija koja bi kontrolisala vlast.

Ako se hajka što se već mesecima vodi protiv Crne Gore i njenog demokratski izabranog predsednika ni po čemu ne razlikuje od kampanja kakve su svojevremeno vođene protiv Slovenije, Hrvatske i ostalih „razbijača Jugoslavije“, to je samo znak da se ni s te strane ne treba nadati ničem dobrom. Godina koja počinje rušilačkim mitinzima teško da se može završiti ljubavlju i slogom građana ove male države.

Doda li se svemu i stanje na Kosovu, zaoštrenije i zamršenije nego pre deset godina, za optimizam zaista nema mesta. I da tzv. „Oslobodilačka armija Kosova“ nije onoliko jaka kakvom se predstavlja, zvanični Beograd čini sve da je omasovi i ojača. Preostali kosovski Srbi, pak, kao da jedva čekaju da i kod njih konačno počne pravi rat, jer ih je zvanična propaganda naučila da se ništa ne može postići bez mržnje i nasilja.

U takvim okolnostima običnom čoveku preostaje samo da se saginje kako ga ne bi zahvatio vihor i da se miri s tim da je ljudski život dostupan samo nekim drugim ljudima, izvan granica ove zemlje.

P. S. Grmljavina u prvoj sedmici januara, kažu, takođe ne sluti na dobro. A baš je grovalo!

Mihal Ramač

In memoriam

LÁSZLÓ SZEKERES

(1931-1997)

Koncem prošle godine umro je László Szekeres, jedan od najpoznatijih subotičkih teologa i povijesničara staroga i srednjega vijeka ovoga područja, autor više znanstvenih monografija i preko 1.000 članaka, koji je u pravu svojim velikim uspjehom pokazao koliki je zaljubljenik Suboticu.

Srbijina je htjela da njegov odlazak bude vezan za jedan znanstveni projekt, u čijem je stvaranju sudjelovao. Izgleda da su s ovime povezana i nesretna vremena, te neizvjesnost u kojoj živimo, što je, kako se čini i neposredno utjecalo na njegovu iznenadnu smrt.

Njegovim je odlaskom i „Žig“ izgubio vjernoga čitatelja.

Dvo(TV)jednik

ZIG Izborni stožer SPS (Slobodanov privatni sovjet) objavio je rezultate izbora puno prije Izborne državne komisije, što znači da je g. Milutinović sad „redovno“ poredao lončiče iz kojih trebaju cvjetati tisuću cvjetova (al' svi crveni el barem rozlinkavi), a Spori Gonsales će doć malo morgen da sve to provjeri, jer svijetu su svi bolji od onog sa zardanom kašikom. Sve mi to pomalo slični na onaj bunjevački vic kad Stipan pita Josu na groblju „ko ti je umro“, a ovaj kaže – „žena“, a na kontra pitanje Stipan kaže – „baba“ a na to će Joso: „Ni to nije rdavo!“. Sad što je tu je. Imamo predsjednika na pet godina kome dakako fale ovlasti, to je kod Gazde u EsErJotu, a i zdravo je teško povjerovati da će Milutinović ostati do MMII, što ni najnovija računala ne znaju napisati, a stari Latini su znali za četiri slova koja jedno drugom ne okreću leđa.

ZIG Ukoliko s „velike politike“ spustimo pogled na lokal, ugledat ćemo prazne tezge, po pola označene brojevima i pregradama tzv. STR (samostalne trgovinske radnje), u halama praznog subotičkog buvljaka. Nečija megalomanska politika žanje vjerodajne rezultate, jer je nemoguće sitnim preprodavcima robe izdržati namete i poreze STR-a i zakupninu „Tržnici“. Sve je to somnambulizam gladnih novaca mudraca državnih i lokalnih, a buvljak je samo i uvijek samo buvljak; preselit će se na obližnje livade i blato do koljena. Politička ekonomija i ekonomska politika imaju svoj Zakon, zakon vrijednosti, koji se ne može silovati nikakvim izmišljotinama ni kardeljizma, ni gorbačovizma a ni malih općinskih genija za cijedenje suhe drenovine. Popuštaj, popuštaj jer narod se učutio, rekao je valjda knjaz Miloš Obrenović. A krv nije kisela voda!

ZIG Jedna rozlinkava TV postaja je za Silvestrovo prikazala vrlo indikativnog naslova film u tri djela „Posljednji don“ (glava mafije). Uistinu, tko će biti posljednji cappo di tutti cappi na ovim prostorima? Pri tom ne treba zaboraviti kako ova 1998. ima čak tri petka 13., a oni koji vole horor znaju što to znači. Posljednja prijašnja je bila 1987. tj. godina 8. sjednice CK SKS, ako se tko još sjeća, osim S. Šuvara, ovih kratica! Ako ste pak propustili ovu seriju na TV, odgledajte ali sve do samog kraja na video-kazeti film „Prirodno rođene ubojice“ redatelja Olivera Stonea. Odgledajte i više nikada nećete gledati bezveze vijesti na TV satelitskim i kablovskim: katastrofe, nesreće svih vrsta, suđenje O. J. Simpsonu i baby-siterkama, izbore, govore političara, otkrivena i nerazjašnjena ubojstva i naizgled bezrazložna zločinstva svake vrste. Mediji su istisnuli pravu stvarnost ili, kako kaže mudri Baudrillard, „nema prave i neprave stvarnosti, postoji samo virtualna ili umjetna stvarnost“. Razmislite o ovomu, pogledajte duboko u sebe i potražite Credo! Ako će svijet postati ili je već super-market, promislite jeste li i sami naprodaj, s ili bez MWS ili poreza na dodanu vrijednost! Moguće vam je cijena već sadržana u osobnom broju ili računalskim crticama, tankim i debljim, i tad ste izjednačeni s bocom mineralne. Nazdravlje, i živjeli!

ZIG Vojislav Koštunica, predsjednik nekakve DSS, tvrdi da će „ustoličenje“ Mila Đukanovića za predsjednika Crne Gore sličiti krunisanju zloglasnog centralnoafričkog diktatora Bokase za cara. E sad tu je nevolja što je taj Bokasa, inače veliki prijatelj eSeFeRjota i druga Tita bio znani kanibal iliti ljudožder, pa se, prema Koštunici može vjerovati da će Milo pjesti Bulatovića-pleme a moguće i neke mitingaše, ne daj Bože i sv. Matiju od Čeranja! E, Koštunica ga baš prečera. Prijatno!

Milivoj Prčić

I ovih praznika u Subotici

Svečarskih pucanja na pretek

Različiti su načini iskazivanja radosti, onog temeljnog osjećaja koji prati sve oblike slavljenja. A u proteklom je periodu njih, slavljenja, bilo podosta. Tako da se slavilo na pretek. I, dakle, radovalo.

No, intrigira ili unosi stanoviti nemir previše pucljivi način na koji se slavi(lo), premda se takvo što moglo i očekivati. Naime, boraveći u neposrednom okružju rata nešto više od četiri godine, gledajući skoro izravne prijenose ubojstava preko TV postaja, te bivajući u društvu koje je opasno razoreno, običan je čovjek postao gotovo pomahnitao za pucanjem. Čak i kada slavi. Dakle, kada treba da se raduje. Pomalo izgubljeni, jer ne znaju prave razloge slavljenja, i posve skrhani obiješću, jer im se životi ne mogu ostvariti u nekom normalnom okviru kojega prati zadovoljstvo, izljev su radosti pomiješani s bijesom i blagim oblikom histerije.

No, najveća je šteta za djecu. Ona, učeći od starijih, utrkuju se u kupovini petardi i raznih drugih pucljivih naprava. I pucaju li pucaju. Na svakome mjestu. Nemaju od koga naučiti da se radost zbog ili spram nečega može iskazati i na drugačiji način. Recimo, činjenjem nekog vrijednog djela. Ili težnjom da se ostvari nešto više, uljudnije u životu. Stoga naše pitanje i glasi – što li će s njima biti kada odrastu?

(t. ž.)

Pred početak drugog polugoda

Najavljena potpuna obustava rada

Sindikalne organizacije četiri subotičke srednje škole (Građevinske, Kemijske, SESSS-a i Medicinske) donijelo je odluku da drugo polugode školske godine počnu s potpunom obustavom rada. Na taj će način oni samo prodržati već usvojenu odluku njihove sindikalne središnjice – Sindikata prosvjetnih radnika Vojvodine, koji se sve više nameće, svojim hrabrim i odlučnim koracima u sindikalnom djelovanju, u jednu ozbiljnu i, što je još važnije, nekompromitirnu sindikalnu organizaciju.

Osnovni razlozi za ovaj korak čelnici ovih sindikata vide u neispunjavanju njihovih zahtjeva – povećanje cijene rada s 220 na 242 dinara, poštivanje dinamike isplate plaća i regresa za 1997., te ukiđanje Zakona o štrajku, koji ne predviđa kategoriju potpune obustave rada, nego dopušta da se nezadovoljstvo zaposlenih u prosvjeti može iskazati održavanjem tridesetominutnih sati. Međutim, vjerovatno je u najvećoj mjeri ovaj korak zaposlenih djelatnika u školama uvjetovala činjenica što su oni dobili posljednju plaću početkom ovog mjeseca za prvu polovicu studenoga prošle godine.

Premda su sindikati samo ove četiri škole najavile početak drugog polugoda štrajkom, ima najava kako će i sindikalne organizacije u ostalim osnovnim i srednjim školama u subotičkoj općini, koje su članice (takozvanog) Samostalnog sindikata, posegnuti za istim korakom.

(lj. k.)

ELEKTRO-MIX

 INSTALACIJE
 EL. UREĐAJI
 APARATI ZA
 DOMAĆINSTVO
 Tel: 024 / 35-174
 Sonje Marinković 31

**PLAST
 PRINT**

ŠTAMPARIJA
 Preradovićeva 6

Gemini - commerce

 SUBOTICA, Lenjinov park 1/II, ☎ 551-093, 552-087
 KANCELARIJSKI MATERIJAL I PRIBOR

Lutanje ulicama

Padobranska

Nemam namjeru, niti osjećam potrebu da književnika **Matiju Poljakovića** branim od stupidnih invektiva izrečenih od odbornika Nikole Babića za govornicom SO Subotice na 13. sjednici, a glede i unatoč utvrđivanja imena i naziva ulica grada. Komisija u sastavu itd., između ostalih imena predložila je da jedna ulica u gradu nosi ime Matije Poljakovića. Tom prigodom ne osjećajući, niti znajući razliku između padobrana i domobrana, odbornik glasovite i po mnogo čemu relucionarne Bunjevčko-šokačke stranke, stanoviti (gore već pomenuti) Nikola Babić, otkrio je cijenoj publici u sali, a preko dana i šire, da je Matija Poljaković bio sudac u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u vrijeme Ante Pavelića, te da se, nakon proboja Srijemskog fronta, „u činu potporučnika našima predao sa još 500 padobrana“! Otkrivajući tu svoju istinu i uveseljavajući već rečenu publiku i šire, dolje spomenuti Nikola Babić, a bit će, kao što će se moći iz priloga utvrditi još spominjan, zbunio se pa je umjesto domobrana pročitao iz napisanog mu teksta padobrana, što na stvari ne mijenja ništa. Jer, biti padobran u domobranima, ili domobran u padobranima za Nikolu Babića je svejedno, odnosno isto, što će reći identično. Bitno je da se ne ogriješi o 145. član Statuta stranke, gdje piše, važno je antihrvat biti. Jer, u nedostatku boljeg plafona, praga i programa antihrvatstvo na kraju krajeva je ipak neko rješenje koje vodi direktno u narod. Po logici ove stranke, sve što je nekoč živjelo u vrijeme NDH treba neprijateljem proglasiti. I nije čudo onda što je i Josip Broz Tito bio veliki neprijatelj Bunjevaca, jer je i on u vrijeme Pavelića nešto u NDH s vremena na vrijeme petljao, a poznato je kao što nije da je i on Hrvat bio. Pa je onda došao ovdje i naredio da su od danas Bunjeci Hrvati. Tako je jedno vrijeme ponovo spominjani Nikola Babić morao biti Hrvat, što mu nije smetalo da bude u Grupi za os-

nivanje ogranka Matice hrvatske u ono vrijeme sedamdeset i neke. I trebalo je dosta vremena da prođe te da shvati šta je domobran šta padobran, pa da opet bude svoj na svome, odnosno da se spusti bez padobrana u Bunjevce, sebe i svoj narod proglasi narodom.

Jasno, kako već u sredini spominjani Nikola Babić kaže, Matiju Poljakovića ne može oprati ni njegov kasniji književnički rad. I tu je niže spominjani Nikola Babić dosljedan i u pravu, jer ono što može koza ne može kupus, Miloša Crnjanskog književni rad spašava od njegovog ranijeg političkog angažiranja ali ne i Matiju Poljakovića. Istina Poljakovića i nema što spašavati, jer on nije bio u padobrane angažiran već u domobrane mobiliziran. I tako spominjani Nikola Babić priča svoju istinu za koju ni sam ne zna da je istina, ali mu je to netko rekao, a ni sam ne zna tko što je u slučaju Nikole Babića jedina olakotna okolnost.

Treba se samo sjetiti, kada se prije dvadeset i kusur godina u kazalištu tražila karta više za predstave Matije Poljakovića, i jasno u tu salu su najviše išli upravo Bunjevci, o kojima je Matija Poljaković progovorio na svoj način, ali ne stoga što je od njih očekivao da će dobiti neka ulica njegovo ime, već zato što je bio veliki pisac i svoj narod je poznao u dušu. A i ako je bio komediograf, pravio je razliku između padobrana, domobrana i gromobrana.

Smeta niže rečenom Nikokli Babiću i Balint Vujkov, jer, eto, i on je otišao u Hrvate. Pa jasno da je otišao kad je vidio tko je u Bunjencima ostao. Samo ono što Nikola Babić ne zna Balint Vujkov u Bunjevce nije oče, on je bio i osto Bunjevac i Hrvat od početka do kraja, ni se privrće po potrebi ko sada neki stari fijoci.

Da, o svemu bi ovome trebalo govoriti ozbiljnije, ali jasno ne u povodu padobrana i Nikole Babića. Uostalom, dok imamo ovakvu političku svijest, mislim da bismo ulicama trebali ukinuti imena, pa ih nazivati po glupostima koje se za političkom govornicom raznim prigodama iskažu. Recimo, jedna bi se mogla zvati „Padobranska“. Tužno je u cijeloj stvari što se u povodu Matije Poljakovića na ovaj način mora pisati. On je daleko veći književnik i za ovaj grad zaslužniji nego što gospodin Vasa Rokvić misli da je novinar.

Vojislav Sekelj

Subotičko novinstvo na www

Tko čeka valjda i dočeka

Premda se u Subotici nedavno pojavio prvi distributer internet usluga, čini se da subotički novinski tisak ne pokazuje preveliku zainteresiranost za internet nakladništvo, u svijetu posve normalnu stvar.

Istina, većina subotičkih novina ima svoje BBS izdanje: od novina na hrvatskom – „Žig“ i „Zvonik“, od novina na srpskom jeziku – „Subotičke novine“ i „Sportske subotičke novine“, te nekoliko novina na mađarskom. No, ovaj je oblik elektronskog nakladništva prevaziden, dosadan i neprimjeren dobi Windowsa, a jedina mu je dobra strana ažurnost (primjerice se „Žig“ može čitati u Kanadi istoga dana kada se pojavi i papirnato izdanje, a „Subotičke novine“ se čak mogu pročitati i prije petka).

Više je razloga radi kojih subotički novinari ne pokazuju zainteresiranost za www izdanje njihovih novina.

Prvi je standardno ispodprosječna kompjutorska pismenost novinara uopće, koji svojom logikom tipa „najteže je pisati a sve ostalo i nije neka mudrost“ imaju stalan otpor prema računalima (poput naših dida prema autima - šta će nam auto kad imamo špediter i šinbus). Glede ovoga, prisjećam se prošle godine (1997.) kada sam počeo raditi za jedne novine, kom zgodom mi je jedan novinar kazao kako je Wordstar 4.0 (da, dobro ste pročitali - program iz prošlog desetljeća) izuzetno pogodan tekst-procesor za novinare (a ne znam koji nije - primj. a.)! I doista, vratimo li se na subotičko novinstvo, ako znamo da većina lokalnih novinara radi tekstove baš u Wordstaru, kako onda očekivati da novinari znaju nešto o HTML-u, hiperlinkovima i sl. (za kompjutorski neobrazovane, korištenje Wordstara je poput uporne vožnje fićom u zapadnome svijetu!). U takvim je uvjetima i najtiražniji subotički list praktički nečitljiv u BBS formatu, jer u takve elektronsko izdanje nije uloženi nikakav trud osim mehaničkog ugurivanja tekstova do BBS-a (nesistematičnost, vizualna neprimjerenost, razni nečitljivi simboli i sl.). Na žalost, potrebno je i reći da se većina tekstova utipkava u

„Žigu“ baš u WS 4.0 (osim malobrojnih suradnika koji tekstove donose na disketama), na jednom jedinom XT računalu, sa čvrstikom (hrv. = hard disk) od 32 MB, i da je, prema riječima tehničkog urednika, ponekad prava mudrost omogućiti da sve ovako utipkano dođe do formata čitljivog Quark Xpressu 4.0 (odnosno ranijoj inačici 3.32), u kojemu se list inače priprema za tisak.

Naravno, nisu samo novinari krivi za svoj stav prema novim tekstprocesorima, već dio krivnje snose i informatičari, koji prigodom svojih edukacija previše pričaju o magistralama, bitovima i drugim hardwareskim temama a premalo o korištenju programa, što sve, sa svoje strane, stvara odbojnost novinara kao korisnika programa. Na kraju krajeva, od novinara se i ne očekuje da sami stvaraju internet izdanja, već bi to trebao biti posao specijaliziranih ljudi, kakav je, uostalom, slučaj i s DTP-om (priprema i prijelom), ali je nužno elementarno poznavanje ovoga kako bi se takvim osobama omogućilo raditi.

Jedan od razloga za slabost internet nakladništva u Subotici je i provincijska samozadovoljna svijest koja, na žalost, uglavnom dominira našom varoši, pa tako i novinstvom. Sukladno tomu, malo je očekivati da se u gradu u koji je internet stigao tek prije nekoliko tjedana, shvati pravi značaj ovoga. A osobito je teško prihvatiti se nečega novoga, što bi izbacilo stvari iz uobičajene kolotečine i zahtijevalo početni novi napor.

Jedan važan razlog za www izdanja raznih subotičkih novina smeće se s uma. Od početka rata iz naše varoši otišlo je više tisuća ljudi, među kojima je veliki broj mladih. Oni su uglavnom kompjutorski pismeni, kako je to i normalno u normalnome svijetu, a voljeli bi znati što se događa u rodnome gradu. Papirni tisak stiže rijetko, ne žele se zamarati znanci i redovina u Subotici, a i pošti treba vremena. Pravi je odgovor samo internet. Znakovit je slučaj jedne novobeogradske županije je interno glasilo za pola godine posjetilo oko tisuću čitalača - internet surfera.

I pored predviđanja nekih futurologa, teško je zamisliti da će elektronska izdanja zamijeniti papirna izdanja novina, što je lijepo izrazio i jedan naš pisatelj iz inozemstva: elektronsko izdanje znači ažurnost, a papirno daje neponovljivi osjećaj! No, prije no što se počne tako razmišljati u Subotici, trebalo bi i stvoriti www izdanje.

(j.s.)

Alojzije Stantić, redoviti suradnik „Žiga“

Vraćanje u prošlost

Možda je Alojzije Stantića našoj čitalačkoj publici ponajbolje predstaviti na ovaj način: odrastao je na salašu. Više godina je radio ručni ris (žetvu). Zaposlio se 1946. u kancelariji glavnog strojara (tehnički direktor) Poljoprivredne strojarske stanice u Subotici, gdje su bili svi nacionalizirani i konfiscirani traktori, vršalice, samovezačice i drugi poljoprivredni strojevi. Dvije sezone radio je kao radnik na vršalici (snopljar, slamar). 38 godina radio je u trgovini poljoprivrednim strojevima („Brazda“, „Agroservis“ i „Poljoopskrba“).

Vaša rubrika „Iz života naših predaka“ ima lijep prijem kod čitatelja „Žiga“. Od kada počinje Vaše interesiranje za naše starine? Konačno, sad imate svoj pedeseti prilog.

A. S.: Svatko se (rado) sjeća djetinjstva, a ja moje i danas često doživljam jer je bilo drugačije od djetinjstva današnje djece. Odrastao sam na salašu, živio sam u slikovnici i tako učio život, za razliku od današnje djece koja život upoznaju iz tiskane slikovnice. To je ogromna razlika. Zato svojim priložima želim zainteresirati mlade, a starije podsjetiti na pojedinosti iz života naših predaka iz druge polovice tridesetih godina, kada je moj ondašnji svijet bio u punom sjaju, nedirnut.

Bogatstvo radnih navika

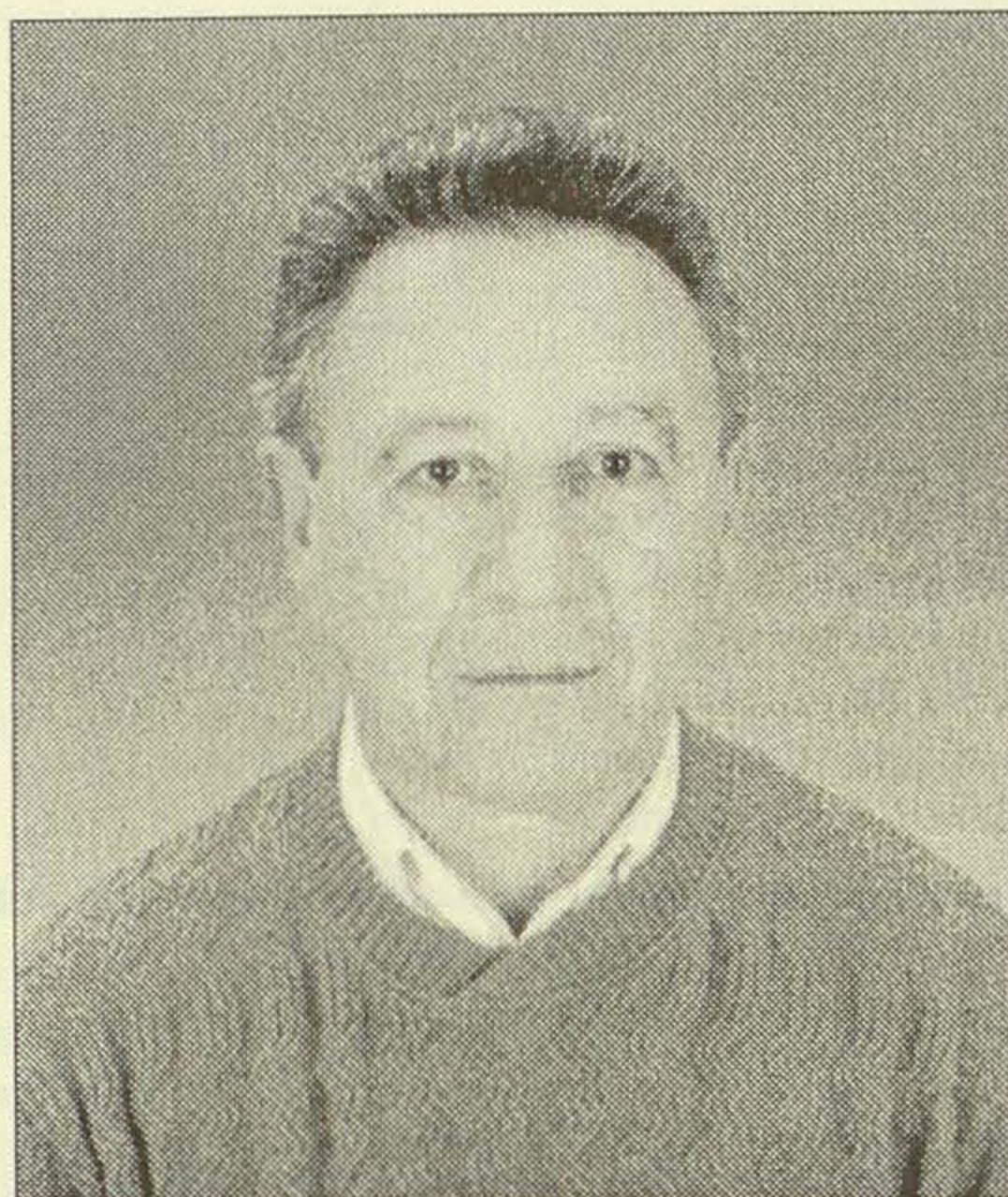
Može li iz „starih vremena“ naše doba imati stanovite koristi?

A. S.: Kako da ne, može imati pouku. U današnjem svijetu pritiskom na određeno dugme rješavamo niz zadaća, ostvarujemo određene potrebe, živimo brže... i napose udobnije (barem nam se tako čini). Za uzvrat za te prednosti razvoj civilizacije nam je donio obilje stresova, infarkt (za ove pojave naši stari nisu znali), nesanicu... a usudujem se reći i sve izražajnu pohlepu, davanjem prednosti materijalnim nad duhovnim vrijednostima. Oni koji nisu upoznali život naših predaka mogu im zavidjeti na življenju „brzinom od 4 kilometra na sat“, jer su smirenošću i zavidnom duhovnom snagom, proisteklom iz krijeposti, bez današnjih civilizacijskih pomagala, uradili mnogo toga više nego mi danas. Ako ničim drugim, trebamo se koristiti njihovim najvećim bogatstvom, radnom navikom, koju su nam ostavili u naslijeđe. Samo se poštenim radom, strpljivošću i upornošću može mirne savjesti doći do određenog blagostanja.

Lepeza Vašeg interesiranja je vrlo široka, obuhvaća: stvari, običaje, predmete, način organiziranja života i sl. Kako odabirete teme i po kakvom afinitetu?

A. S.: Nastojim da većinu tema napišem prema godišnjem dobu njihovog nastajanja. Zimi sam pisao o disnatoru, prelu, trski, kre-

sanju dračova...; ljeti: o žetvi, dužijanci, vršidbi, a kroz nekoliko nastavaka sam obradio šire teme: hetiju, drač, sada komšije. Jednostavno od nekog ili nečim potaknut opišem taj događaj. Ovog ljeta sam obradio i u svim pojedinostima opisao vršidbu, prvi dio je objavljen u ovogodišnjoj „Subotičkoj danici“, sačuvaod zaborava jedan od najvažnijih i najtežih poslova. Do sada ga istraživači nisu opisali s toliko pojedinosti.

Alojzije Stantić

Obrnuta srazmjera znanja i moći

S obzirom da etnologija i etnografija nisu Vaša struka, uspjeli ste svojim napisima zainteresirati i dobiti pohvale i od stručnjaka tih oblasti. Otkuda Vam to znanje, odakle crpate opisivanje događaja s toliko pojedinosti i s toliko riječi koje nisu obuhvaćene u „Rečniku“ Marka Peića i Grge Bačlije?

A. S.: Teme opisujem onako kako sam ih doživio, čime potvrđujem moja zapažanja, a ne prepričavam doživljaje drugih ljudi. To moje znanje je u stvari sjećanje na doživljeno i nezaboravljeno. Pišem jezikom kojim su govorile moje „dide“, rođeni sredinom druge polovice XIX. vijeka. Mnoštvo riječi koje sam napisao i koje još imam u svojoj zbirci ne pokazuju toliko moje znanje koliko manjkavost i površnost u sastavljanju pomenutog „Rečnika“.

Što mislite o mogućnosti stvaranja etno-naselja i etno-parka. Recimo, da možemo vidjeti na jednom mjestu sve tipove kuća i gospodarskih zgrada iz sjeverne Bačke, od prvobitnih zemunica do najsuvremenijeg salaša?

A. S.: Mnoge razvijene zemlje, koje kulturu visoko vrednuju, već su stvorili takva naselja, da sadašnja i buduća pokoljenja vide

i upoznaju način života svojih predaka. Za tako što nisu potrebna baš velika novčana sredstva, ali naše društvo, nažalost, još nije spremno za bilo kakva novčana izdvajanja za tu namjenu, jer je u nas kultura na najnižoj ljestvici vrednovanja društvenih oblasti. Takva ideja u nas postoji već godinama, o njoj smo razgovarali, i što je najvažnije ima ljudi koji bi znali ostvariti takvu zamisao. Što ćete, živimo u društvu gdje su znanje i moć u obrnutoj srazmjeri.

Opet je pred nama Veliko prelo. Recite koju riječ o njemu zanemarujući sve neugodnosti koje ste imali s preljskom pozivnicom iz 1913., koju je naš urednik negdje zaturio.

A. S.: Od utemeljenja 1879. Veliko prelo se održava svake godine na Marin (2. veljače) a u novije vrijeme u subotu koja prethodi tom danu (ove godine će biti 31. siječnja). U našem društvenom životu to je u godini prvo veliko okupljanje ljudi, radi zajedničke zabave. Veliko prelo se priređuje i podređuje zabavi ljudi, za razliku od drugih okupljanja. Tetka mi je prije skoro pedeset godina dala na čuvanje svoju dragu uspomenu, kada je kao djevojka sa svojim izabranikom dobila pozivnicu za Veliko prelo 1913. godine. „Žig“ je u broju 62., od 18. siječnja 1997., objavio sadržaj i program iz te pozivnice. Međutim, naš urednik je nju zaturio. Tražio je... još uvijek je traži... a da je i sada živa moja tetka sigurno bi me prekorila: „Zato sam ti dala tu svoju dragu uspomenu da je sačuvaš?!“ To je za mene nenadoknativ gubitak sve dok je urednik ne pronađe, ako je pronađe.

Poznato je da ste u Takmičenju risara, najsloženijoj i najbrojnijoj priredbi u Dužijanci, organizator strojarskog risa, vršidbe i postavke izložbe starih poljoprivrednih strojeva. Koliko znamo do danas još nitko nije uživo prikazao strojarski dio žetve. Kako ste došli na tu zamisao?

A. S.: Radni vijek sam proveo na održavanju i prometu poljoprivrednih strojeva i kroz poziv sam se upoznao s predratnim i poratnim takvim strojevima. Iz poziva se rodila ljubav i interesiranje za tu oblast i kada sam 1991. godine izabran u Organizacijski odbor „Dužijance“, došao sam na ideju da na jednom mjestu i odjednom pokažemo uživo razvoj žetvenih radova: od najstarijeg do suvremenog, do kombajna. Nekoliko godina sam tragao i pronašao stare žetelačke strojeve, koji srećom nisu završili u starom željezu. Potakao sam nekoliko ljubitelja starine da ove strojeve osposobe za rad. Da smo uspjeli najveća zasluga, da su ti strojevi radili, pripada Veci Jaramazoviću iz Đurdina, dobrom poznavaoocu i zaljubljeniku u strojeve. Poslije žetve požnjevenu pšenicu smo ovrli predratnim traktorom i vršalicom. Ovu zamisao sam ostvario s puno predenih kilo-

metara, obilazeći salaše po prašnjavim putevima, razgovarajući i odobrovoljavajući ljude da se prihvate ostvarenja ove zamisli. To smo pokazali na Takmičenju risara u Maloj Bosni 1996. godine i lani u Đurđinu. Dopustite mi malo neskromnosti: ovim ostvarenjem se ponosim.

DSHV mora biti demokratski

Bili ste i predsjednik subotičke podružnice DSHV. Nažalost, po mojoj procjeni, politički događaji se u posljednje vrijeme nisu odvijali povoljno po nas. Ima li u tom i Vaše krivnje i u čemu je ona?

A. S.: Moja krivnja je u tome što sam početkom 1997. prihvatio s istomišljenicima da u DSHV rješavamo unutrašnje organizacione probleme i eliminiramo liderstvo, sazivanjem izvanredne skupštine. Nismo željeli da u predizbornu kampanju unesemo pometnju među birače. Izvanrednu skupštinu smo trebali, a nismo sazvali iako su nam to birači unaprijed signalizirali rezultatom istraživanja javnog mnijenja početkom 1997., u kojem je od svih subotičkih političara predsjednik Bela Tonković postigao najniži rejting (daleko su ga pretekli dopredsjednici DSHV). Ta je istina potvrđena na izborima. U nerješavanju problema snosim dio odgovornosti. Nažalost, da ne pravimo aferu, mi smo taj problem „čušnuli pod tepih“, Bela Tonković je ostao predsjednik do danas, a DSHV je doveo u stanje koje se ocjenjuje da je zrelo za zaokret ka stvaranju ponovnog ugleda kojeg je imao prije nekoliko godina... Takvu organizaciju već imamo, to je Demokratski savez Hrvata Vojvodine. Većina upućenih ljudi vidi da DSHV ovakav više ne može opstati, već ga treba usmjeriti na djelovanje po zamisli osnivača obuhvaćenim u osnivačkim dokumentima. Znači DSHV mora biti uistinu demokratski: eliminirati isključivost predsjednika Bele Tonkovića; uvesti odlučivanje voljom većine; biti spreman na dijalog s neistomišljenicima i na suradnju sa srodnim političkim organizacijama i njihovim čelnicima; poticati suradnju sa svim hrvatskim institucijama i organizacijama u Jugoslaviji radi okupljanja ljudi u zajedništvo da se afirmira hrvatski etnikum. To je najispravniji put kojeg zagovaraju ljudi željni afirmiranja hrvatskog naroda u okruženju u kojem živimo. Sve to još uvijek ne prihvaća predsjednik Bela Tonković, koji je i na nedavnom istraživanju javnog mnijenja s ubedljivo najnižim rejtingom među subotičkim političarima.

I na kraju: zapaženo je da još ništa niste napisali o ženskim poslovima naših predaka. Zar je žena u njihovom životu bila toliko nevažna?

A. S.: Naprotiv. Žena je u životu naših predaka završila školu života kraj svoje majke, koja ju je kao dijete od malena upućivala u buduću najvažniju ulogu u obitelji: da bude supruga, majka, životna učiteljica djece, da bude reduša, tkalja, švalja, vezilja i napose gospodarski stručnjak u uzgoju i prodaji proizvoda peradarstva. Napokon ona je djecu izrodila, odhranila i udomila i postala majka. Uvijek je bila uz obitelj, ona je istinski čuvar kuća. U starosti je imala više vremena i ljubavi za unuke nego za svoju djecu. Nju nitko nije mogao savjetovati jer je do starosti položila sve ispite u školi života... Zato, jer su mi majke oplemenile djetinjstvo, temeljno obrađujem ulogu žene u životu naših predaka i zato ću pokrenuti ideju da moje majke, naše majke, dobiju zasluženo javni spomenik, ali o ovome ću drugom zgodom.

Vojislav Sekelj

MARGINALIAE ZABATKIENSES

SNAŠ TEREZINA MRAČNA RUKA

Posvadaše se onomad (i) Novosađani oko datuma koji će ubuduće slaviti kao dan svog grada. Digla se velika fraka, pošto su gradski oci (i) tamo predložili da taj praznik bude na dan kada je Neoplanta svojevremeno stekla status slobodnog kraljevskog grada. Jer, to je svojim dekretom omogućila ona čuvena carica što je Srbe koristila samo za odbranu svojih granica i, posebno ako je verovati vicevima određene vrste, za krevetske akrobacije.

Potezani su brojni argumenti, javljali su se silni dušebrižnici koji su nad gradom opet videli mračnu ruku snaš Tereze (ili K.u.K. monarhije, što je poznavao istorije tipa *minuti philosophi* potpuno isto), opet su se povele rasprave o ugroženosti nebeskog naroda... Odgovor je stigao brzo: novogodišnji valcer na pretesnom Miletića placu pokazao je da je jogurt ipak mnogo kvarljivija roba od marša posvećenog grofu i vojskovođi koji se odazivao na prezime Radetzky. Ma koliko se taj marš nekom činio kičastim.

Slične smo rasprave prošli i mi u Subotici, pri čemu su počivšoj carici spočitavane neizmerne antisrpske namere. Ako se njeni postupci pokušaju ugurati u Prokrustovu postelju interesa nekih današnjih političkih snaga, to naravno da može tako da izgleda. Pri tom se elegantno zaboravlja da su njene odluke bile primerene tadašnjem redu stvari, a da su njeni dekreti o „oslobađanju“ gradova, makar su se oni zvali i kraljevskima, svim tim naseljima omogućili brz prosperitet i istaknute pozicije. Čak i u današnje vreme: pokušajte se prisetiti iole značajnijeg grada u srednjoj Evropi koji svojevremeno nije uživao epitet „slobodnog“ i „kraljevskog“!

Dežurni dušebrižnici su trubili o nezadovoljstvu, mal'ne pobuni naroda subotičkog, kada je 1. septembar proglašen Danom grada, a predstavnici republičkih vlasti i nekih partija još uvek na taj dan zaobilaze Gradsku kuću, k'o da je, ne daj bože, kužna.

Slična je briga, uz veliku pompu i talambase na stranicama nekih listova, iskazana i kada je u Skupštini opštine odlučeno da se od nadležnog ministarstva traži (u osnovnim školama) otvaranje odeljenja na hrvatskom i bunjevačkom jeziku. Govorilo se o velikom nezadovoljstvu građana, koje istini za volju niko, osim pomenutih dušebrižnika, nigde nije opazio. Kao da su zaboravili reči nekadašnjeg idola (i njih, i mnogih od nas): „Šta većina odredi, to će i biti“. To se svojevremeno, barem u partijskim redovima, zvalo demokratski centralizam, a citirane reči je Tito objavio u „Izgradnji nove Jugoslavije“, pre nešto više od deset godina.

A onda su se pojavili istraživači javnog mnjenja Subotice, okupljeni oko projekta „Toribos“, i rasterali maglu. Pokazalo se da je gotovo dve petine Subotičana (38,83 posto) potpuno indiferentno prema tom pitanju. Nešto više (40,97 posto) podržava ideju, u različitim varijantama: hrvatska i bunjevačka odeljenja 30,47 posto, hrvatska 7,96, bunjevačka 2,52. Manje od petine, 19,81 posto građana, odgovorilo je da se ne slaže sa tom idejom.

Što bi rekao Otokar Keršovani: „Treba priznati razlike koje postoje i treba stati na gleđište da jedni drugima nemamo što da diktiramo“. O zahtevu se mora izjasniti i Ministarstvo prosvete („najstručnija institucija“, kako reče načelnica somborskog odeljenja). Koliko juče, nema sumnje da bi odgovor, ukoliko bi uopšte stigao, bio negativan. U današnjim (političkim) prilikama možda padne i neki ustupak.

Đorđe Dragojlović

A gdje se to zima naša skriva?

Učilo se i još se uči da nakon jeseni, tačnije 22. prosinca treba da dođe zima, najhladnija godišnja dob. Za neke je ona toliko naugodna da bi se, najradije, čak nju i mijenjalo za jedno ljeto. Drugima je zima prijatnija i ne smeta im puno. Dok, kao i u većini drugih stvari, ima i druge krajnosti – oni treći, koji toliko vole draži zime da bi jednu mijenjali čak, ponovno, za deset ljeta. Na koncu, takva je narav čovjeka. Nikomu nikada ne može se u cjelosti ugoditi.

No, ova je zima, promatrano meteorološki a ne politički, kakva posebno vjerovatno će se dulje vremena i pamtili. Jer, premda je ona kalendarski sigla, o čemu je poznajemo, a to je snijeg i velike hladnoće, toga nema. Bar za sada.

Dakako da to donosi više pitanja, gdje-gdje čak i koju trećinu, na što se teško može odgovoriti. Zacijelo, suvremena civilizacija, sa svojim razvojem tehnike i tehnologije koje ne vode baš računa o prirodi (čega je primjer i ova zima, prirodne) izaziva, izgleda, velike promjene i na klimatskom planu. Govori se tako u povodu ovoga, o opasnim efektima fenomenena staklene bašte, koja je posljedica velike količine ugljičnog dioksida u zraku. Nedavno je bila i konferencija na svjetskoj razini u Japanu o tome pitanju. No, bez ikakvih dogovora i rezultata.

Priroda, dakle, čini svoje po vlastitim kompjernostima u datim uvjetima. A što je s čovjekom? Kamo i kuda on uopće ide, to čini i što mu je činiti? Treba li mijenjati neke od navika, te se i odreći nečega?... No, u nečemu, u velikoj tuge javljenja nebeskim stvarima, većinu to ne zanima. I premda nas ne zanima, ipak će nas se ticati. Ili nas se već tiče, samo ne vidimo. Ili nećemo da vidimo.

Tomislav Žigmanov

Svagda su ljudski problemi slični. Mijenja se samo vanjska slika života. Međutim, naspram pogurenih duhovnih i tjelesnih leđa i tupih pogleda, ne govori li ova fotografija o drukčijem odnosu prema držanju?

Obiteljski kutak

Neću u školu!

Što učiniti kada školsko dijete objavi štrajk? Pošto ste kao mogući razlog isključili bolest, nastojte otkriti u čemu je problem. Da se dijete nije slučajno sukobilo s nastavnikom? Ili možda posvađalo s prijateljem ili prijateljicom? Ili je, pak u pitanju neko propitivanje na satu matematike ili znanosti? Već po izrazu djetetova lica prepoznat ćete kada ste pogodili „bolnu tačku.“

Prvaša možda tište iracionalni strahovi, na primjer od čudovišta u školskom nužniku. Djeca od 8 do 11 godina često se boje da neće zadovoljiti na testu, a ona od 11 do 13 godina možda se ne vole presvlačiti za sat tjelesnog odgoja ili se boje nasilne djece.

Povjeravanje roditeljima obično je olakšanje za dijete. Nastojte mu pomuditi rješenje. Primjerice prvaš može ponijeti u školu omiljenu igračku, da ga svugdje prati. No jasno mu stavite do znanja da mora otići u školu. Starije dijete potaknite da samo nađe rješenje. U igri dijaloga pomognite mu da sam smisli što reći nastavniku ili odvрати na zadirkivanje.

Mila

RAZLIKE IZMEĐU VINA I ŽENA

3. VINO MOŽEŠ OSTAVITI PRIJATELJU, ŽENU NE!

4. VINO NE PRAVI SCENU AKO UZMEŠ DRUGU LITRU.

Krležijana

Naš izbor

Privatni rojalistički reviri

Na Balkanu živi desetak-petnaes naroda i pet dinastija. Kad bi se s ovim dinastijama moglo obračunati odjednom, istodobno, kad bi se radilo o jednostavnom, jedinstvenom odnosu na temelju praznog i punog džepa, ovdje jedan narod, a tamo jedna dinastija, ovdje prosjaci, a tamo gavanj, ovdje pobijedeni, a tamo pobjednici, moglo bi se ući u bitku sa parolama veoma jednostavnim, od Tatre do Galca, od Varne do Soluna pa sve do Trsta, a možda i dalje. Međutim, u ovim privatnim rojalističkim revirima sve je rasparcelirano, za ovu vrstu lisica, koja sanja o kobasici Čerliševskoga, nema lovostaja. Tu ima više pasa nego divljači.

Miroslav Krleža, 1919.

Zimska tišina

Ponjava bijela
Na polja i sela
Posvud je pala.
U ovoj studij
I srca bi ljudi
Odjednom stala.

A ptičja jata
Na granama hvata
Smetenost prva.
Glad da utaže
Bez uspjeha traže
Bubicu, crva.

Tiši sada
Svom krajinom vlada.
Polja se plave.
Tek kadšto sivi
I brbljavo-živi
Vrapci se jave.

Guico Gezelle

James Joyce

Ulysses (2.)

I skoči s topovskog ležaja te ozbiljno pogleda svoga promatrača, pribirući opuštene nabore kućne haljine, koji mu padahu oko nogu. Gojazno, sjenkama prošarano lice, s ovalnom nabusitom lalokom, podsjećalo je na prelata, srednjovjekovna zaštitnika umjetnosti. Po usnama mu se tiho prosu ljubezan osmijeh.

– Ala je to smiješno – reče veselo. – Tvoje nesklapno ime: stari Grk.

Prijateljski mu poprijeti prstom i pode prijeko do prsobrana, smijući se poistih. Stephen Dedalus preko volje mu je prilazio do pol puta te sjede na rub topovskog ležaja, opet ga promatrajući, kako je ogledalo postavio na prsobran, zamočio četkicu u zdjelicu i nasapunao obraze i vrat.

Buck Mulligan i dalje je veselo čavrljao.

– I moje je ime nesklapno: Malachi Mulligan, dva daktila. Zvuči nekako helenski, a? Skakutavo i razdragano poput pravog pravcatog ovna. Moramo u Atenu. Hoćeš li sa mnom, kad tetku izmuzem za dvadeset funta?

On odloži kist, nasmija se veselo i reče:

– Hoćeš li sa mnom, ti trijezni jezuite?

Ušutjevši, počeo se pomno brijati.

– Slušaj, Mulligane – Stephen će mirno.

– No, dragi moj, što je?

– Koliko će Haines ostati u ovoj kuli?

Preko desnog svog ramena Buck Mulligan pokaza glatko izbrijan obraz, te će iskreno:

– Strašan čovjek, zar ne? Dosadan Englez. Misli, da nisi pravi gospodin. Bože, ti prokleti Englezi. Puni s novca i prežderani. Jer on dolazi iz Oxforda. Znaš, Dedaluse, ti se ponašaš taman kao da si iz Oxforda. Ne znam, što da mislim o tebi. Nema šta, ime koje sam ti ja nadjenuo ipak je najbolje: Kinch, oštrica noža.

Pažljivo je britvom strugao po podbratku.

– Svu je noć bulaznio o nekoj crnoj panteri – primijeti Stephen.

– Gdje je njegov sanduk za puške?

(nastavit će se)

Iz starog bedekera: Subotica

Javno osvetljenje i tramvaj

Javno osvetljenje u Subotici dvostruko, plinom i elektrikom.

Gradsko Plinara snabdeva plinom javno ulično osvetljenje, industrije i privatna kućanstva za loženje. Plinara je osnovana 1890., a ima vodova u ukupnoj dužini od 70 km. Uličnih svetiljaka ima 1.100. Godišnja je produkcija plinare 500.000 m³.

Električna Centrala osvetljava samo užu centar grada. Električna je centrala podignuta god. 1895-96, te ista 6. decembra 1955. god. po isteku koncesije prelazi u vlasništvo grada.

Isto je preduzeće vlasnik električnog tramvaja, koji je izgrađen god. 1895-96., a po isteku koncesije 11. septembra 1955. god. prelazi također u vlasništvo grada.

Elektr. centrala producira godišnje 3,500.000 KW., a elekt. tramvaj prevozi godišnje 1.500.000 putnika.

Gradska klanica
Gradska klanica izgrađena 1891. god. i danas već ne odgovara zahtevima.

Opštinska imanja
Grad je Subotica bio poznat kao jedna od najbogatijih opština. Razgraničenjem sa Mađarskom izgubila je opština 16.300 kat. jutara svoga zemljišta. Usled agrarne reforme oduzeto je gradu Subotici do sada 14.012 kat. jutara prvoklasne oranice.

(nastavit će se)

Suvremena medicina

Novi lijek „Koencim Q 10“ - sastojak svake žive stanice

Ovih dana u privatnim apotekama „A Pharm“, pojavio se u prodaji novi lijek iz Njemačke „Q 10“ (Co-Q 10 - Ubikinon), fiziološki sastojak tijela, koji je prisutan u biljnom i životinjskom svijetu. Po svom kemijskom sastavu spada u grupu liposolubilnih spojeva, sa zajedničkom prstenastom strukturom tipa himona. Po funkcijskim svojstvima koencim „Q 10“ (CoQ10) najviše sliči vitaminima E i K. Po djelovanju neuporedivo snažniji, antioksidans, osobito u obrani stanice od lipoidne peroksidacije (štetnih djelovanja slobodnih radikala), od bilo koje tvari. U kemijskom pogledu, najvažnije svojstvo koencima „Q 10“ jeste velika sposobnost podvrgavanja oksido-reduktivnim promjenama te posjeduje antioksidativne funkcije kao vitamin E, A i C.

Reverzibilna priroda ove reakcije omogućava da koencim „Q 10“ prenese elektrone s jednog spoja na drugi, te taj mehanizam pokreće procese stvaranja energije u mitohondrijima uz istovremeno odvijanje staničnog disanja. U mitohondrijima koencim „Q 10“ održava procese sagorijevanja oksidativne fosforilacije glukoze i ostalih hranjivih tvari. Jedna od najvažnijih antioksidativnih uloga koencima „Q 10“ jeste sprječavanje peroksidacije koja je osnovni patogenetski mehanizam nastanka većine kroničnih degenerativnih bolesti organizma.

Prirodni izvori koencima „Q 10“ su skuša, losos, sardina, govede srce, goveda jetra, piletina, neprženi orasi, rižine mekinje i sojino ulje.

Fiziološko djelovanje „Q 10“ na kardiovaskularni aparat pojačava radnu sposobnost miokarda, snižava sistolni i dijasistolni krvni tlak, smanjuje stupanj hipertrofije srca i poboljšava funkcije klijetki. Kada se uzimaju beta blokatori, preporuča se uzimanje „Q 10“ u dnevnoj količini od 30 do 60 mg. Koencim liječi alergijska stanja - kijavicu, alergijske astme, duodenalni ulkus (čir na dvanaestopalačnom crijevu), želudčani čir, stvara imunitet protiv malignih tumora i leukemije.

Godine 1994. kanadski znanstvenici otkrili su da primjena koencima „Q 10“ sprječava odumiranje stanica (apopteze), što prouzrokuje razna degenerativna oboljenja. Naročito djelovanje koencima „Q 10“ - otkrile su studije - blagotvorno se očituje kod bolesnika s poremećajima moždanih funkcija kao što su određeni oblici degenerativnih oboljenja Centralnog nervnog sustava (CNS), multiple skleroze i šizofrenije. Pogotovo liječi oboljenja zubnih desni, paradentopatiju, šećernu bolest (dijabetes svih oblika).

Doziranje „Q 10“: preventivne doze su od 10 do 30 mg na dan, za sportiste 30 do 60 mg na dan. Terapijske doze su od 120 do 360 mg na dan. Blagotvorno djelovanje (subjektivno i objektivno) pojavljuje se nakon nekoliko tjedana. Doza održavanja koencima „Q 10“ postiže se količinama od 10 do 30 mg na dan do kraja života. Neželjeni učinci kod „Q 10“ nisu poznati.

Ramiz Rashiti

Iz kreativne radionice

Na temu: šutnja, u okviru kreativne radionice, poslije duže diskusije o šutnji, napisano je nekoliko kraćih „eseja“ a donosimo tri. Jasno, poslije kraće zajedničke dorade. Prvi rad pod naslovom:

Bez naslova

A, samoglasnik; prvo slovo latiničke abecede i ćirilčke azbuke; grčki prefiks (a, alfa privativum, lišavano, odrečno alfa sa značenjem bez, ne)... B,C...V,W,X,Y,Z...Žveplo. Posljednja riječ u Riječniku stranih riječi, Bratoljub Klaić, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1990.

Pogovor: uzimajući sve riječnike svijeta, na svim mogućim i nemogućim jezicima, takode svijeta, u tom rasponu krije se korijen suštine šutnje.

Aleksandra S.

Drugi tekst

Grmljavine tišine

Kada tijekom razgovora, izgubiš, ili zaturiš potrebu da slušaš, i nemaš potrebu da bilo što kažeš, a nemoćan si da odeš, i čutiš se suvišnim, nalaziš izlaz i spas duše u ŠUTNJI.

Nada U.

Treći tekst

Sjenka govora ili ukras uma

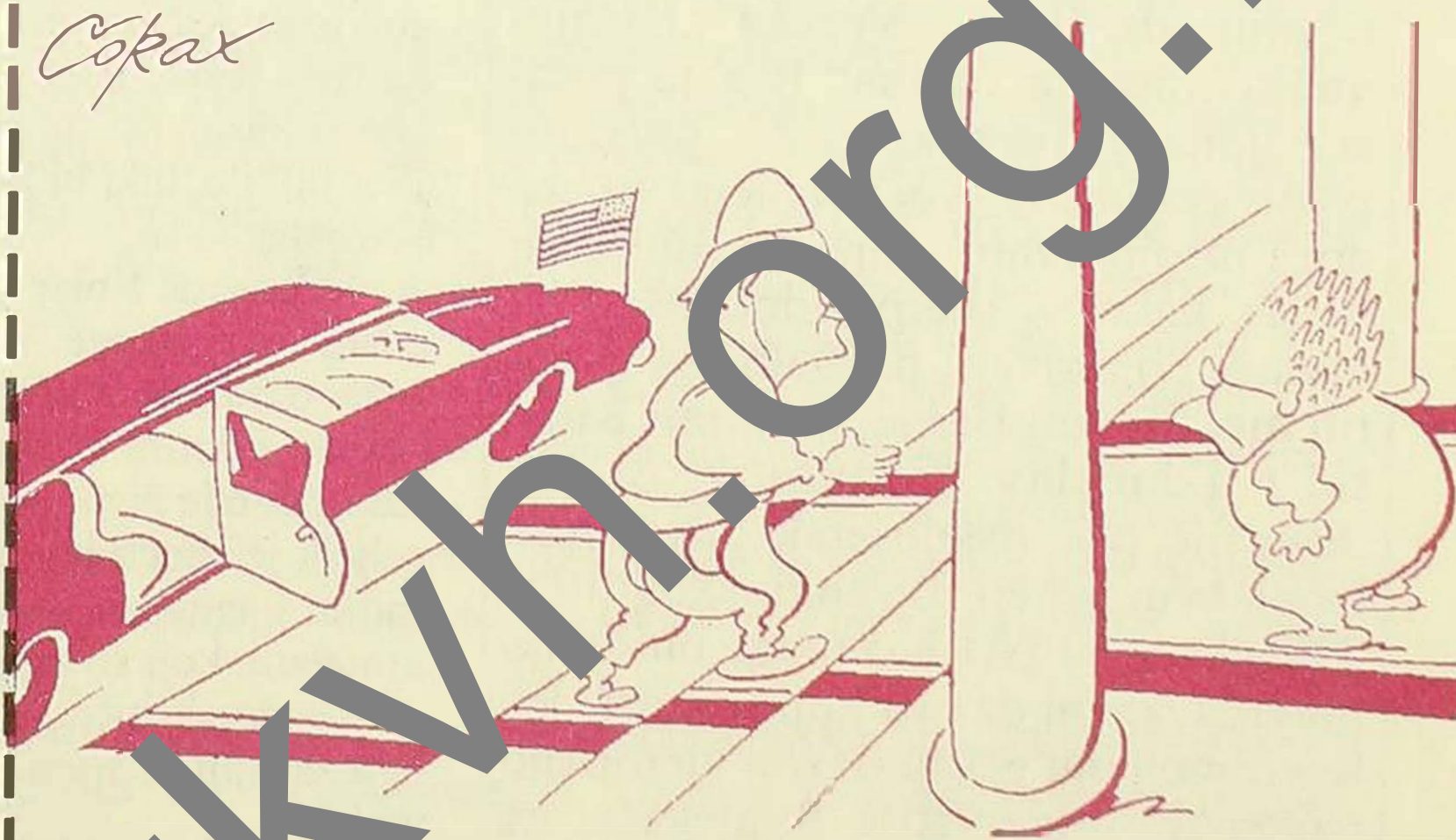
Nikada nisam razmišljala da se o šutnji bilo što a kamoli nešto suvislo može reći ili napisati. To nije moja krivnja, vjerovatno sam u zabludi, jer imam samo ili tek osamnaest godina, nemam razloga da šutim, što ne znači da mislim da ima nešto važno iliti pametno reći. Uglavnom govorim, brbljam, pričam, talasam jezikom površinu misli.

Ruža R.

Savjet iz karmića

Na prvom jubilarnom a već povijesnom sastanku partijske organizacije „Žiga, većinom uzdržanih glasova, demokratskim putem, odlučeno je da se dosadašnji, inače umišljeno-nezamjenljivi glavni i odgovorni Vojislav Sekelj smijeni. U ostalim političkim krugovima i trokutima, kako iz nepouzdnih, sklonih „Žigu izvora saznajemo, da se to tumači da je on avanzovao. Sam bivši urednik je u trilemi, kako je priznao jednom smjenjenom uredniku, jer osobno ne zna, da li je smijenjen po kazni ili zasluži, ili je avanzovao po zasluži i kazni, ili ni sam još ne zna što se oko njega događa.

Čopax

"Naša borba", 9. siječnja 1988.

IMENIK ROCKA

„**Peter, Paul and Mary**“ – pioniri američkog folka i protestne pesme, veliki popularizatori (uz Woody Guthriea i Pete Seegera) američkog etnosa, i ljudi koji su „progurali“ golobradog Boba Dylana. Legende.

PROBRANA DISKOGRAFIJA

- Peter, Paul and Mary (1962)
- Morning (1963)
- In the Wind (1963)
- In Concert (1965 – koncertni)
- See what Tomorrow Brings (1965)

– Late Again (1968)

– Reunion (1978)

MARY (TRAVERS) – SOLO:

- Mary (1971)
- Morning Glory (1972)
- All My Choices (1973)
- Circles (1974)

PAUL (STOOKEY) – SAMOSTALNO:

- Paul And (1971)
- One Night Stand (1973)

PETER (YARROW) – SAMOSTALNO:

- Peter (1972)
- That's Enough for Me (1974)

Wilson Pickett – crnopusi američki soul pevač, svakako, uz Jamesa Browna i pokojnog Otisa Reddinga, najveći na svetu. Rođen je u državi Alabama, 18. marta 1941. Snažno je uticao na mnoge soul i rock izvođače.

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- In the Midnight Hour (1966)
- Midnight Mover (1969)
- Mr. Magic Man (1973)
- Live in Japan (koncertni, 1974)
- The Right Track (1982)

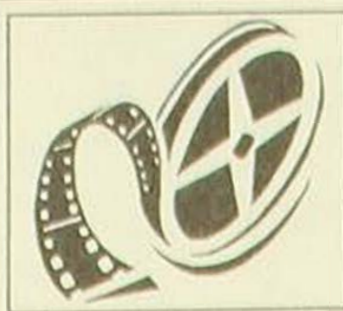
Robert G. Tilly

Nova Verešova knjiga predstavljena u Tavankutu

Inspirativni sadržaji

Sredinom ljeta objavljena knjiga Sčuenog dominikanca, profesora filozofije na Teološkom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu, Subotičanina dr. Tome Vereša „**Bunjevačko pitanje danas**“ bila je predstavljena u Tavankutu 20. prosinca prošle godine. O ovoj neobično vrijednoj i inspirativnoj knjizi za Bunjevce danas, kako su skoro jednodušno istaknuli prikazivači, pohvalno su govorili mr. Slaven Bačić, Kalman Kuntić i Tomislav Žigmanov. Brojne diskusije, pak, dvadesetak znatiželjnika na ovoj večeri Tavankutskog literarnog kruga – TALK-a mogu biti samo potvrda ocjeni da ova knjiga sadrži vrlo utemeljenu građu o ovoj vjerojatno najvećoj problematici Bunjevaca, na žalost samo u Srbiji, danas.

(Ij. k.)

Iskušanje i test

Anna Karenina - Scenario i režija: Bernard Rose - Glavne uloge: Sophie Marceau, Sean Bean, Alfred Molina, James Fox - 1997.

Najnoviju, a inače petu verziju na engleskom jeziku „Anne Karenine“, jednog od najvećih (po fizičkoj težini) romana ikada napisanih, uradila je šarolika internacionalna ekipa u hollywoodskoj produkciji, predvođena scenaristom i rediteljem Bernardom Roseom. Tridesetsedmogodišnji Rose uspeo je da ogroman obim Tolstojevog teksta smesti u nešto manje od dva sata, a da pri tom zadrži kostur romana bez većih izmena. Njegova „Anna Karenina“ predstavlja kombinaciju Tolstojevog zapleta i odličnog eksterijera i enterijera sa jeftinom psihologijom i grubim aluzijama, neodoljivo podsećajući na njegov prethodni film „Immortal Beloved“ posvećen Beethovenu. „Anna Karenina“ ima ritmičnu strukturu u kojoj se smenjuju sekvence gotovo jednake dužine, od kojih je svaka posvećena jednom od ova četiri elementa. Najbolji delovi filma su sjajni eksterijeri i enterijeri carske Rusije, u kojima je Rose dostigao sliku mitske Rusije poslednji put viđenu u „Doctoru Zhivagu“ Davida Leana. U scenama zapleta Rose je režiju oslonio ili na lica glumaca, ili na kostime i scenografiju ruskih muzeja, ili na muziku Čajkovskog i Rahmanjinova, postižući samo u dva ili tri slučaja atmosferu kretanjem kamere i glumaca. Njegovo psihološko profilisanje likova najslabiji je deo filma, urađeno u maniru najgoreg Kena Russella i pseudointelektualno u pokušaju stvaranja arhetipskih slika individualne sudbine. Svaki psihološki značajan prelom u životima junaka Rose je prigodno ilustrirao. Anino obraćanje pažnje na Vronskog praćeno je lomljenjem leda na reci; Aninoj smrti prethodila je slika skoka u vodu iz detinjstva, a sama smrt ilustrirana je banalnom svećom koja se gasi. Tolstoj je u ovoj vulgarnoj slikovnici pripala uvodna i završna scena, sa sirovom sekvencom noćne more umesto famozne uvodne sentence u roman, i sa patetičnim potpisivanjem na kraju. Samo je zadržavanje punog zapleta romana uspelo da spase film i stvori nivo podnošljive zamene za nečitanje lektire.

Nasuprot Roseovom vrludanju, glumačka ekipa je odigrala svoje uloge uglavnom solidno. Sophie Marceau, poznata i kao La Reine Margot, vrlo je ubedljiva i kao slovenska lepotica i kao tragična heroina. Sean Bean svojim oštrim licem dobro je dočarao okrutnog Vronskog, a nežne oči Alfreda Moline imale su onaj patetični humanizam koji se oseća kod Tolstoja. Konačno, James Fox je postigao izraz frustriranog i nemoćnog Karenjina.

Rose se u Anni Kareninoj brižljivo trudio da odstrani Tolstoju važne opise društva, što bi bilo dobro kad ne bi pretvaralo angažovanost romana u melodramu. Kratke informacije o društvu, međutim, filmu daju izvesnu zanimljivost koja mami gledaoca u skupljanje podataka, što u kombinaciji sa obiljem podataka iz istorije ruske kulture i dobro ostvarenom slikom mitske Rusije proizvodi na kraju filma izvesno zadovoljstvo karakteristično za taštinu koja je dobila satisfakciju. U tom smislu, Roseova „Anna Karenina“ je za intelektualce teško moralno iskušanje, a za gledaoce mladih uzrasta dobar test za otkrivanje budućih intelektualaca. Ovaj tašti intelektualizam svedoči i o krajnjim Roseovim namerama u pogledu filma. Tolstoj je bio dobar pisac, ali je BIO, a Roseu je bitna intelektualna slava ovde i sada. Anna Karenina i njena sudbina su njena stvar.

„Anna Karenina“ svoju privlačnost u obliku filma može imati samo za zainteresovane za klasičnu literaturu i za retke posvećenike bioskopa. Držeći se danas prevaziđenih ideja Davida Leana i Kena Russella, ona ni vizualno ni sazajno ne donosi ništa novo, otkrivajući da je nekadašnji veliki talenat britanskog filma postao mediokritet britanske kinematografske škole, i potvrđujući da su formalni kvaliteti jedne vrste umetnosti neprenosivi u drugu.

Pera Marković

Marijana Kolar: „Ja ne volim biti mali“

Poezija koja će se pjevati

Na subotičkom podneblju uskrsnula je ovih dana još jedna pjesnikinja za djecu. Taj put koji je prokrio pjesnik svih vremena na sjeveru Bačke – Rajko Balaban-Sibirski, nastavila je svojom zbirkom prošle godine Nedeljka A. Šarčević „Šta bi bilo, kad bi bilo...?“, a ove godine mlada Marijana Kolar.

Marijana Kolar rođena je pred trideset ljeta u Irigu kraj Rume, srednju pedagošku školu završila u Somboru, da bi se prije deset godina zaposlila u domu za djecu „Kolevka“, gdje i sada radi. Njen je život prepun mašte kao cvijeća, zavoljela je djecu iz „Kolevke“, pjevala im uspa vanke i tako su se rađali stihovi za djecu, svi rimovani, koji se mogu pjevati i igrati. Djeca su joj bila prvi kritičari i hrabrilu je da to pretoči u knjigu za njih, u njen prvijenac: „Ja ne volim biti mali“.

Zbirku pjesama za djecu Marijane Kolar izdao je Književni klub Subotica, a recenziju je

napisao predsjednik kluba Radimir Šešević-Čiča. Šešević u predgovoru kaže da Marijana prodire u dječju maštu, u njihove igračke, želje, omiljene životinje pa ide dalje do djetetova okruženja. U svakoj njenoj pjesmi priroda i mašta su nerazdvojive, a pjesnikinja reducira doživljaje na poruke što je i glavna poanta dječje poezije. Kroz strofe defiliraju igre, nestašluci, kupanja, kazne i pohvale. Ova knjiga se uvijek može čitati iz početka, a djeca stihove mogu lako naučiti i pjevati. Svaka knjiga obilježava svoje vrijeme, preokupacije, osobito kada se radi o djeci, pa vjerujemo da će slijedeća malo zaći i u svemir i računala, to sad interesira i djecu.

U zbirci posebnu grupu čine pjesme o životinjama, pjesme koje na šaljiv način djeci dočaravaju osobine dragih životinja. Ove pjesme možemo uvrstiti i u basne. U pjesmama-basnama glavni junaci su životinje. Te su pjesme zabavne jer su popraćene šalom a u svemu je nanametljiva pouka, skrivena u svakoj basni. Ritam stihova je prilagođen sadržaju pjesme, jer je melodičan te smo zato i na početku naglasili u samom naslovu da je ovo poezija, koja će se pjevati među djecom.

Ramiz Rashiti

Obilje korisnoga štiva

Subotička danica (nova), Župni ured sv. Terezije, Subotica 1997., str. 272

I ove godine pred Materice, dakle koncem prošle godine, župni ured sv. Terezije objavio je narodni kalendar za 1998. godinu s višedesetljetnim ustaljenim nazivom „Subotička danica (nova)“, te je tako nastavio ovu plemenitu djelatnost, koja u mjesnoj crkvi Hrvata u Bačkoj traje, istina s nekoliko prekida, dulje od stoljeća. Uredničko vijeće koje je priredilo ovogodišnju Danicu čine članovi Uredništva katoličkog mjesečnika „Zvonik“, dok je kao glavni urednik potpisan vlč. **Stjepan Beretić**, župnik katedralne crkve, a odgovorni urednik vlč. **Andrija Kopilović**, predsjedavajući Instituta „Ivan Antunović“.

Koncepcija i sadržina i ovogodišnjeg, u narodu inače vrlo popularnog, kalendara je na tragu istih onih ideja, kojima se rukovalo još prilikom pokretanja narodnih kalendara među svim južnim Slavenima sredinom prošlog stoljeća. To je da se putem raznovrsnog vjerskog štiva, korisnih savjeta za poljodjelstvo i kućanstvo, te raznim napisima iz prinosa narodne kulture posluži vjerujući narod s ciljem da se doprinese njegovom prosvjećenju, te održavanju i jačanju nacionalnog identiteta.

Veliki broj tematski različitih priloga, kojega su potpisali preko čak 40 autora, podijeljeni su u 16 poglavlja („Kalendar“, „Papa govori Crkvi i svijetu“, „U susret velikom jubileju“, „U susret biskupijskoj sinodi“, „Duhovnost“, „Narodno blago“, „Medicina“, „Iz života crkve u Hrvata“, „Obitelj“, „Mladi“, „Kultura“, „Korisno“, „Povijesni kutak“, „Obljetnice“, „Naši pokojnici“ i „Kronika“). Ono što bi valjalo izdvojiti iz ovoga obil-

ja korisnoga i vrijednoga štiva, pored više tekstova vjerskog sadržaja, svakako su napisi iz mjesne povijesti Katoličke crkve, a o čemu se do sada, barem na hrvatskom jeziku, malo i sporadično pisalo. Tu su prije svega napisi **Stjepana Beretića** („Župnici subotičke župe“ i „200 godina katedrale i 500 godina subotičke župe“), **dr. Tome Vereša**, OP („Pučki misionar koji se istrošio za Boga“), kao i **Mate Miloša**, OCD, („Pavao Šončanin biskup“). Čini se vrijednim i činjenje nekoliko kronika – „Mladi u 1997. godini“ **Svetlane Sudarević**, „Nove knjige“ **Bele Gabrića** i „Od Danice do Danice“ (Kronika značajnih događaja u Subotičkoj biskupiji u protekloj godini) **Bele Gabrića** i **Katarine Čeliković**, kao i ustaljeno bilježenje obljetnica u crkvi i redovnika, te životopisi pokojnika.

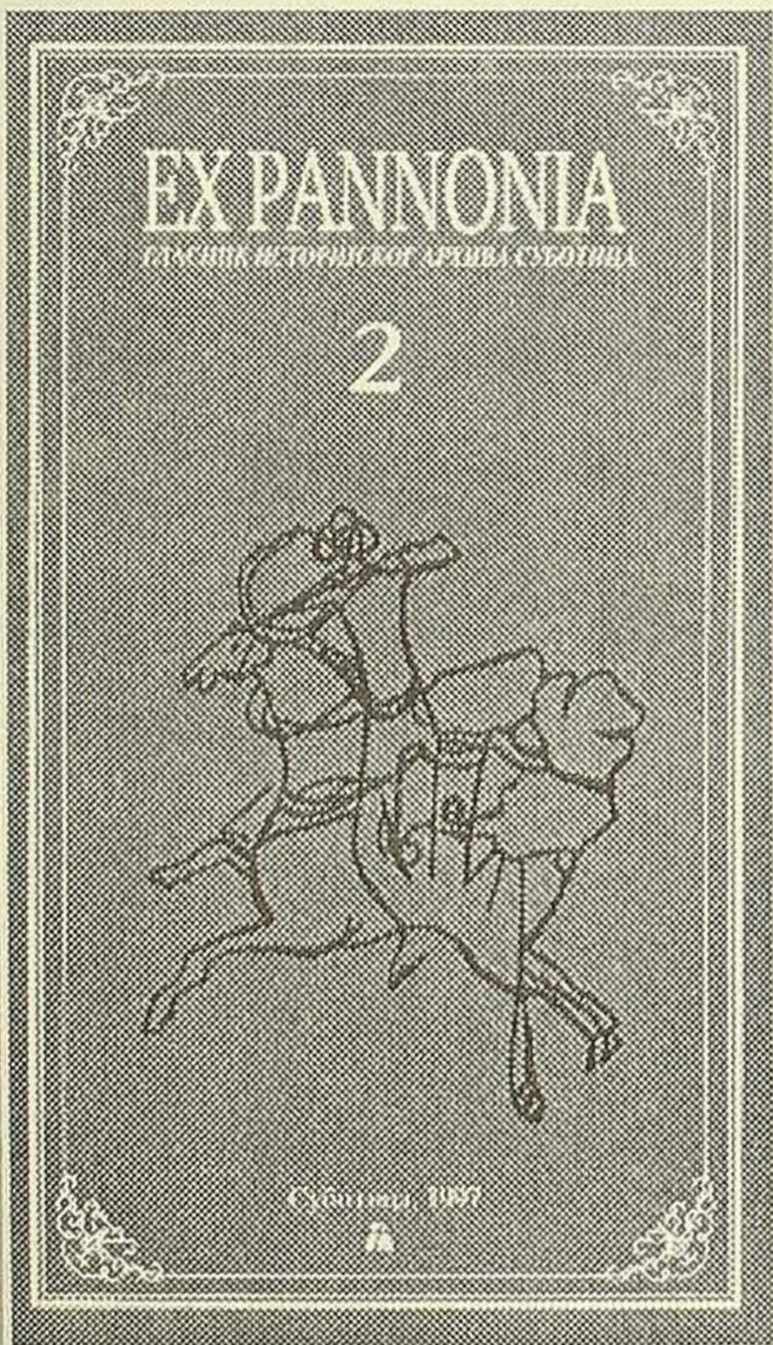
Naravno, isticanjem gornjega ne želimo umanjiti vrijednost ostalih napisa, niti reći da se o tim stvarima ne treba pisati, već samo kazujemo da se o navedenim povijesnim temama do sada nije dovoljno pisalo. Jer, ukoliko bi se koncepcijski nešto mijenjalo, tada se „Danica“ više ne bi čitala, kako se u narodu govori, „cile godine“. Napomenimo i to da su gotovo svi značajniji subotički pjesnici, od naivista i tradicionalista do onih koje se kušaju izraziti u duhu modernog razumijevanja pjesništva, zastupljeni u ovome vrijednom djelu.

Tomislav Žigmanov

Nova knjiga

Na pogreškama se (ne) uči

Ex Pannonia, Glasnik Istorijskog arhiva Subotica br. 2, Subotica 1997.

Novi broj glasnika subotičke pismohrane očekivan je od strane lokalnog čitateljstva, ako ništa drugo, onda zbog pitanja hoće li se ispraviti (pre)veliki broj „falingi“ iz prvog broja, budući da je od strane lokalnih stručnih krugova bilo stanovitih nedoumica oko smisla i kvaliteta očitovanih u prošlom broju, o čemu je inače „Žig“ pisao u 64. broju.

No, krenimo redom.

Glavna značajka radova drugoga broja je da se većina odnose na novovijekovno razdoblje, osobito na razdoblje poslije tzv. oslobođenja 1918. Zato se slobodno može kazati da knjizi nedostaje patina, kakvu po prirodi stvari ima ustanova pismohrane. Baš glede toga se vidi sva pogubnost zaustavljanja projekta *Koreni*, koji je upravo njegovao razdoblje starije gradske povijesti, izgleda tako nesimpatične novim vlastima. Zato se i pokušaj šireg promatranja povijesti Subotice i okolice putem *Ex Pannonie*, namjesto proskribiranih *Korena*, može smatrati neuspješnim pokušajem supstitucije.

To, naravno, ne znači da su objavljeni članci nekvalitetni. Dapače, među njima ima radova kojima se nedvojbeno unapređuju saznanja lokalne historiografije, ali to ne utiče na cjelenu cjelinu projekta.

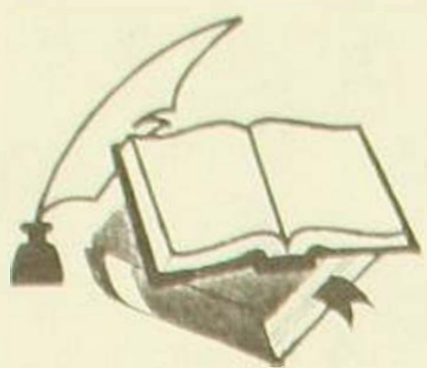
Naime, druga značajka ovoga broja glasnika subotičke pismohrane je da, na žalost, nije mnogo odmakao od očevitih promašaja prvog broja, premda se među recenzentima nalazi i jedan

akademik: različiti podnaslovi edicije na raznim mjestima u knjizi, ćirilčni tisak (ponekad groteskno, primjerice mp nx. za oznaku apotekara, no ipak valja istaknuti da je jedan članak objavljen na latinici ali je nejasno je li to omaška u pripremi za tisak ili želja autora), različiti naslovi članaka u pregledu sadržaja i iznad samog naslova članka, potom razne gramatičke, pravopisne i stilske greške što osobito važi za članke **Z. Veljanovića** (Oš. umjesto OŠ, radno vreme 8 i 30 umjesto 8,30 itd.), prešućivanja u istim člancima (npr. precizno navođenje prikaza prvog broja *Ex Pannonie* i monografije **Mišićeva**, ali izostavljanje oba prikaza objavljenih u „Žigu“) grafička rješenja (neinventivni neprimjerne korice, polučitljivi font naslova članaka), ideološke matrice (u doba Austro-Ugarske negativno stajalište gradskog poglavara prema srpskoj pjevačkoj družbi, zatim tvrdnja da se u isto doba „pristup Društvu smatrao nacionalnim i patriotskim činom“ pri čemu je nejasno kako je članstvo u srpskom društvu bilo patriotski čin prema Austro-Ugarskoj itd.). Znakovita je slika sa proslave Nove 1997. godine u Arhivu, koja ipak nije mjesto u znanstvenom časopisu, već u odgovarajućem biltenu. Pored svega, na više od polovice slika koje se tiču rada subotičke pismohrane u prošloj godini nalazi se ime ravnatelja, te se stječe dojam da je cio časopis u redakciji nečije osobne promidžbe.

Jedno od rijetkih poboljšanja tiče se sažetaka, koji su prevedeni na njemački i mađarski, a u potrebitim slučajevima i na ruski jezik.

Dakle, vratimo se na početak članka, mnoge greške iz prvog broja su opetovane, a smisao i tendencija *Glasnika Istorijskog arhiva Subotica*, nagovještene prvim brojem, sada postaju još jasnije.

Josip Ivković

Četvrt milenija subotičke gimnazije (X.)

piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

Konačno su iz dvorišta gimnazije iselili gradsku štalu s konjima, koja je ovdje bila smještena dugi niz godina zbog neposredne blizine Gradske kuće (od 1818. a i ranije) čime je stalno bio ometan rad u školi. Zalaganjem zamjenika ravnatelja Istvána Frankla, na istom sastanku, 2. rujna 1867. godine Gradski magistrat je potvrdio ugovor s Gezom Alagom, koji će za 150 forinti tokom školske 1867/68. godine tjedno tri puta davati sate pjevanja subotičkim gimnazijalcima. Budući da se predviđalo da će pjevanje ući u novi nastavni plan i program, ovaj ugovor je produžen na još jednu godinu, s po dva sata tjedno. Međutim, pjevanje nije ušlo u nastavni plan kao redoviti predmet sve do školske 1883/84. godine, tako da je od 1868. do tada pjevanje kao fakultativna aktivnost u gimnaziji bilo vrlo neredovito održavano.⁶⁵

Ipak, novi nastavni plan i program se dijelom morao sprovesti već školske 1867/68., a po njemu u gimnaziju ulaze još dva nova predmeta i to nastava crtanja i tjelesni odgoj (novi nastavni plan i program je ozbiljno proširio sadržaje i svih dotadašnjih predmeta). Za profesora crtanja primljen je Alojzije Polyakovics, gradski akademski slikar. Već 11. listopada 1867. školski savjet je nabavio potreban pribor za crtanje, kao i šablone za tehničko crtanje i nacrtu geometriju. Tjelesni odgoj je bio predviđen samo u proljetnom i jesenjem dijelu školske godine (s obzirom da u zimskom periodu nije postojala mogućnost za

njegovo održavanje, jer nije postojala dvorana za tjelesni odgoj). Nastavu tjelesnog odgoja prihvatio je jedan od profesora gimnazije, István Papp, koji je za tu dodatnu dužnost dobijao još 100 forinti godišnje na svoju plaću.⁶⁶

Otvaranjem Muzičke škole u Subotici 24. rujna 1868. godine (ova škola s osnovnim i

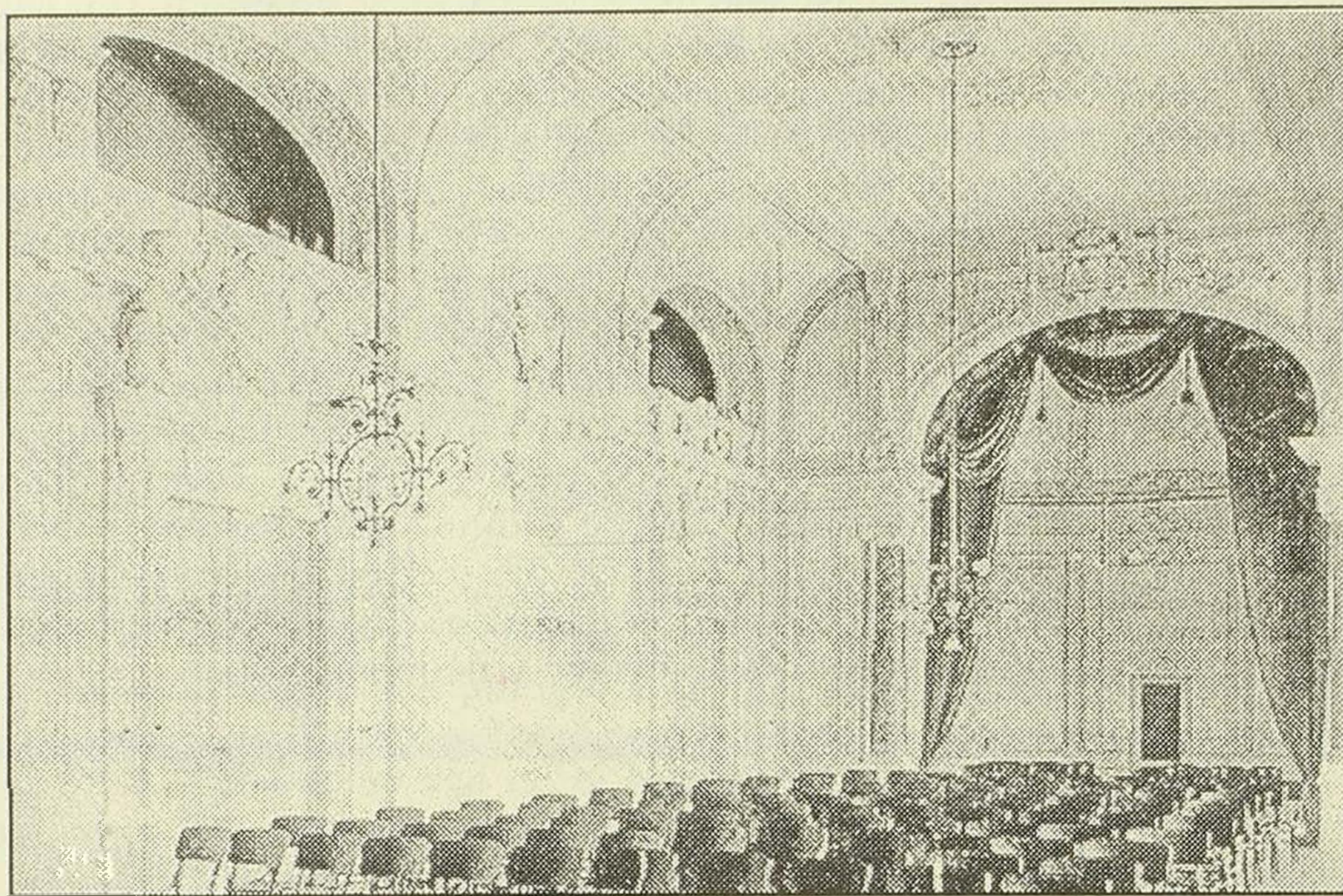
ije, ali oba nikako jer bi gimnazija u tom slučaju trpjela. Budući da je Pál Jámbor ustrajao u svojim političkim ambicijama, dao je ostavku na položaj ravnatelja gimnazije. Gradski magistrat je na tu dužnost postavio dotadašnjeg zamjenika Istvána Frankla od 25. studenog 1869. godine.⁶⁸

Novi ravnatelj, István

Frankl koji je na sjednici Gradskog magistrata od 24. veljače 1870. izjavio da je ministar spreman osnovati poljoprivrednu školu, ali da gimnaziju ne može u cijelosti preuzeti, već samo šest razreda. S tim prijedlogom se poslanici nisu nikako htjeli složiti, već su ustrajali uz svoj prijedlog da država preuzme kompletnu gimnaziju. Ministarski savjetnik se povukao neobavljena posla. U daljnjoj prepisci s ministrom pronađeno je kompromisno rješenje prema kojem bi ministar otvorio poljoprivrednu školu uz uvjet da grad otvori višu narodnu školu, dok je pitanje gimnazije bilo odloženo do daljnjeg. Iznenadna smrt spriječila je ministra u izvršenju datih obećanja. Gradski magistrat je odmah poslao delegaciju njegovom nasljedniku koji, taktizirajući, odlaže izvršenje obećanja svoga prethodnika. Ovo je pitanje bilo pokrenuto 1874. godine, pa zatim još jednom 1883. godine; u oba slučaja bez uspjeha.⁶⁹

U međuvremenu, 1870. godine, ravnatelj István Frankl je postavljen za prosvjetnog inspektora. Zato je Gradski magistrat postavio za novog ravnatelja Andrása Héjju s godišnjom plaćom od 1.140 forinti. Tom prilikom profesori gimnazije su uputili zahtjev Gradskom magistratu da povisi plaće profesora za 10% zbog poskupljenja. Gradski magistrat je to odobrio te je povisio plaće ne samo gimnazijskim profesorima, već svim nastavnicima u ostalim školama a i činovnicima. Već 1871. i Subotica je prihvatila državno pravilo o plaćama i mirovinama profesora, prema kojem su stariji profesori imali 1.000 forinti, a mlađi 900. Za one profesore koji su bili podstanari, dalo se još 10% od plaće na ime starnarine.⁷⁰

(nastavit će se)

Svečana sala Gimnazije

srednjim stupnjem radi sve do danas), fakultativnu aktivnost pjevanja u gimnaziji sve do uvođenja ovog nastavnog predmeta u gimnazije, izvodili su uglavnom nastavnici ove škole.⁶⁷

Naslovni ravnatelj gimnazije, Pál Jámbor je 10. travnja 1869. postao carski delegat, zbog čega je tražio dozvolu od Gradskog magistrata da može još tri godine izbivati s vršenja dužnosti ravnatelja. Gradskom magistratu se ova njegova molba nije baš svidjela. Prvi put je bio postavljen za ravnatelja radi svoje književničke reputacije, međutim, budući da je već tri godine izbivao sa svoje ravnateljske dužnosti, Gradski magistrat mu nije obobrio i sljedeće tri, već mu je predložio da se opredijeli ili za političku aktivnost ili za vođenje gimnaz-

Frankl, pokrenuo je inicijativu da se gimnazija preda na državnu upravu, što bi za grad značilo uštedu od oko 10.000 forinti godišnje, a ta bi sredstva grad mogao koristiti za dalje razvijanje prosvjetnih ustanova u gradu. To znači da bi se gimnazija predala na državnu upravu sa svom opremom i zgradom a za grijanje bi se trebalo plaćati u gotovini još 4000 forinti. Za uzvrat bi se od Ministarstva prosvjete tražilo osnivanje poljoprivredne škole i više narodne škole, naravno o državnom trošku, dok bi potrebno zemljište osigurao grad. Gradskom magistratu se ova ideja dopala pa je poslao u Budimpeštu delegaciju koja se vratila s pozitivnim odgovorom ministra. Ministar je čak poslao u Suboticu jednog svog savjet-

⁶⁵ Izvještaj gimnazije za školsku 1867/68. godinu, navedeno u izvorima pod brojem 64.

⁶⁶ Izvještaji gimnazije za školske 1867/68. i 1868/69. godine, navedeno u izvorima pod brojevima 64 i 65.

⁶⁷ Zapisnik Magistrata od 24. rujna 1868. godine, navedeno u izvorima pod brojem 7.

⁶⁸ Zapisnici Magistrata od 10. travnja i 25. studenog 1869. godine, ibidem.

⁶⁹ Zapisnici Magistrata od 24. veljače 1870, zatim zapisnici iz 1874. i iz 1883. godine, ibidem.

⁷⁰ Zapisnici Magistrata iz 1870. i 1871. godine, ibidem.

U kolo s kolom

Folklorna sekcija HKC „Bunjevačko kolo“ je 19. i 20. prosinca uspješnim završnim koncertom oduševila prepunu obnovljenu i izuzetno lijepu dvoranu HKC-a. Folklorci svih uzrasta, njih oko 180, od početnika do reprezentativne grupe nazočnima su pokazali kakva je razigrana mladost, napose kada je obučena u lijepe izvorne narodne nošnje. Dvoipolsatni program bunjevačkih, mađarskih, hrvatskih, banatskih, srbijanskih, slovenačkih i ciganskih narodnih igara ostat će u dugom sjećanju kao vrlo uspješna priredba, koja se da vidjeti samo jednom godišnje.

– „HKC „Bunjevačko kolo“ ostvarenja sekcija javnosti pokazuje izložbama i raznim priredbama. Sada je folklorna, najbrojnija među deset sekcija, pokazala kako je ispunila osnovnu zadaću: besprijekorno izvođenje bunjevačkih narodnih igara, koje igrači ove sekcije moraju igrati savršeno, jer su učitelji drugim folklornim društvima kako treba igrati ove igre. U isto vrijeme njegujemo i narodne igre drugih naroda, iz našeg okruženja, te tako potičemo na suradnju s tim folklornim društvima, a to se najbolje vidi svake godine na Dužijanci, kada kao gosti nastupaju desetine folklornih društava iz zemlje i inozemstva. Tako je Dužijanica, veličanstvena smotra žetvenih radova Bunjevaca Hrvata, i smotra jedinstva u različitostima, čime se mi ponosimo – kaže Lazo Vojnić Hajduk, ravnatelj HKC „Bunjevačko kolo“, u kraćem prikazu značaja rada folklorne sekcije.

Treba istaknuti da je među ovolikim brojem folkloraca velika fluktuacija, većina se igrača ovom aktivnošću ne bavi dugo, jer odlaze u vojsku, na studij, a mnoge djevojke se udajom prestaju baviti igranjem. No, kako je naglasila Marija Sekulić, dopredsjednica HKC-a i ravnateljica odjela za folklor „veliku brigu posvećujemo osiguranju potrebnih uvjeta za rad i popunjavanju sekcije novim folklorcima, a dostignuće sekcije pokazujemo i vrednujemo godišnjim koncertom. Ovom plemenitom aktivnošću sada se bavi više od 200 mladih i s ponosom ističem da su i primjernog vladanja, što je odraz vaspitnog rada s njima. Uspjehu ove sekcije se mora pridodati i već treća godina uspješnog rada odjela u Starom Žedniku, u kojem se okuplja oko stotinu djece svih uzrasta. Taj odjel radi pod nadzorom i vodenjem Mirka Ostrogonca i Josipa Kujundžića.“

Stalnom usponu ove sekcije doprinio je višegodišnjim radom istaknuti koreograf Stevan Tonković – Pipuš, koji je vodi na visokoj stručnoj razini. To je pokazao i na ovom koncertu, kada smo se divili uvježbanosti igrača i njegovim novim koreografijama, koje je osmislio i ostvario. Zapažen je vidan napredak korskog pjevanja folkloraca u narodnim igrama, koje je s njima uvježbala zborovođa Karolina Vojnić Hajduk.

Za zamjeriti je priređivaču koncerta zašto nisu pozvali da nastupe i veterani folklorne sekcije, koji su svojevremeno pronosili slavu ljepote bunjevačkih narodnih igara.

Alojzije Stantić

U povodu izložbe „Likovni umjetnici Subotice“

Zatajeni „neki“ Subotičani

U najprestižnijoj i zapravo jedinoj respektabilnoj galeriji u Subotici, Galeriji „Likovni susret“, od 27. studenoga do 27. prosinca prošle godine upriličena je ponovno, nakon osam godina prekida, skupna izložba subotičkih renomiranih slikara, grafičara i vajara pod nazivom „Likovni umjetnici Subotice“. Naime, praksa skupnih izlaganja, istina neujednačenih kriterija i koncepcijskih pristupa te mjesta priređivanja, postojala je u gradu od početka šezdesetih pa sve do 1989. godine, kako bi bila nastavljena ove godine, stoji u katalogu za ovu izložbu.

Naše je stajalište, recimo to odmah, da je ovaj i ovakav način prezentiranja likovnog života grada itekako potreban, te da na tome treba i dalje nastojati. Osobito iz razloga što se na taj način na jednom mjestu stječe cjelovit uvid u likovno pulziranje u gradu.

Međutim, ono što se nadaje problematičnim, ne ulazeći ovom prilikom u prosudbu kvalitete i dometa likovnih stvaralaca Subotice, jest činjenica da se na ovoj izložbi nisu pojavili „neki“ subotički slikari. I to oni koji ne samo da su rođenjem Subotičani i da su svoje „ime“ stjecali u Subotici, nego je riječ i o onim slikarima koji su se uspješno afirmirali i u svijetu kao rijetko koji drugi. Tako recimo nema jednog Parižanina Josipa Skenderovića Age, kao ni Tavankučanina Ivana Balaževića, koji danas živi u Novom Vinodolskom. Ali, ukoliko se kao opravdanje za njihovo odsustvo navede to da se do njih nije moglo doći, postavlja se i pitanje zašto nije pozvan na primjer Stipan Šabić, slikar i jedan od boljih likovnih pedagoga Subotice.

Ako se, pak, primijeti da su svi troje hrvatske nacionalnosti, može se zaključiti, nećemo tvrditi opravdanim, da se tako prešutkuje doprinos u likovnom životu Subotice vrhunskih stvaralaca iz jedne nacionalne zajednice. Jer, ukoliko se pravi izložba likovnih umjetnika Subotice, ova imena ne smiju biti zaobidena makar na razini poziva za sudjelovanje. I premda se ravnateljica Olga Šram u uvodnom slovu kataloga ogradila da je odaziv na poziv „gotovo stotpostotan“ (od 53 pozvana autora odazvao se 51), ne vidi se da li su oni u pitanju, ili su pak nekim previdom zaobideni. Za vjerovati je da je riječ o previdu, a ne o namjeri.

Tomislav Žigmanov

Kulturna razglednica Subotice

NARODNO KAZALIŠTE

Tijekom siječnja Kazalište će na oba jezika imati uglavnom samo reprize. Kao gost srpske Drame ove kuće, 16. siječnja narodno kazalište iz Zrenjanina „Toša Jovaanović“ održat će predstavu „Draga Jelena Sergejevna“ Ljudmile Razumovske u režiji Branka Popovića.

Krajem prošle godine u prostorijama Kazališta održana je audicija za mlade talentirane srednjoškolce na oba jezika. Na srpskom jeziku nakon ove audicije primljeno je 16 budućih glumaca, a na mađarskom samo pet djevojaka, te će se audicija ponoviti krajem siječnja.

Za novog umjetničkog direktora Drame na mađarskom jeziku imenovan je Kovács Frigyes.

SINDIKAT ESTRADNIH UMJETNIKA I IZVOĐAČA

Na izornoj Skupštini Sindikata estradnih umjetnika i izvođača Subotice održanoj 12. siječnja, usvojen je kolektivni ugovor za rad estradnih umjetnika i izvođača u ugostiteljstvu, diskografiji i koncertnoj djelatnosti. Ugovor je potpisan s privrednom komorom Srbije. Po ovom ugovoru, prvi put se regulira minimalna cijena rada, koja mjesečno iznosi 1527 dinara a dnevno 221 dinar. Formirana je i komisija koja će davati licence. Za predsjednika ovog sindikata izabran je Miodrag Krstić.

RADIO SUBOTICA

Kako smo saznali od direktora Radio Subotice, uskoro će se početi sa zajedničkim emitiranjem programa radio Subotice, Temišvara i Segedina. Program bi se emitirao prve i treće subote u mjesecu, po dva sata iz segedinskog i subotičkog studija.

Cilj ovih emisija je njegovanje suradnje među evropskim narodima kroz emitiranje informacija o privredi, radu lokalnih samouprava, iz oblasti obrazovanja, saobraćaja, turizma.

Ramiz Rashiti

Pravnički

kutak

Copyright

ili autorsko pravo na intelektualnom vlasništvu (znanstveni rad, literarna i muzička djela, računarski programi i sl.), označava ovlaštenje autora da svoje djelo ekonomski iskorištava za svoga života, a njegovi nasljednici 50 godina nakon smrti autora. Riječ vodi porijeklo od glagola *copy* (kopirati, umnožavati) i *right* (pravo), dakle pravo na umnožavanje svojih djela. Općepoznat je i simbol ovoga prava – uz koji treba stajati godina prvog publiciranja proizvoda i ime vlasnika. Samim opredjeljivanjem ideje nastaje autorsko pravo, a nije potrebna posebna registracija.

Ako se, međutim, ovakav proizvod ljudskog uma realizira u proizvodnoj robnoj službi, riječ je pronalazačkom pravu, koje se javlja u vidu *patenta*, koji se stječe u posebnom posebnom registar. Ovdje spada simbol TM, koji je skraćenica od riječi *trade mark* (trejd mark) – trgovački znak, zaštitni žig u trgovini, koji služi za razlikovanje roba i usluga iste vrste. Pravo korišćenja patenta se stječe *licencom*.

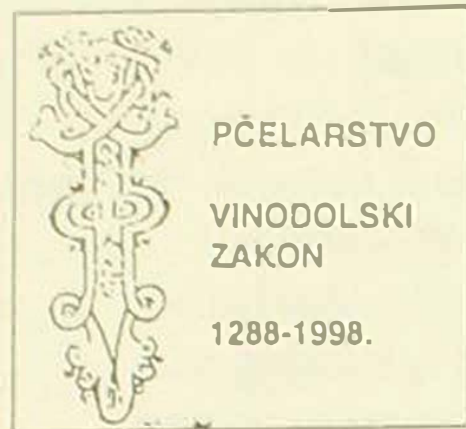
Pronalazačko pravo se u zapadnome svijetu naziva *industrijskim vlasništvom*, a autorsko pravo *intelektualnim ili duhovnim vlasništvom*.

j.š.

U narednome broju: Copyright u računalstvu

Nova predstavljanja Svjetskog sajma pčelarstva

Svjetski sajam pčelarstva i Svjetska pčelarska burza osnovani su su 14-16. rujna 1989. u Beču s ciljem unapređenja i daljnjeg razvoja pčelarstva u svijetu, kao i unapređenja tehničko-trgovinske poslovne suradnje suvremenog pčelarstva u cijelom svijetu.

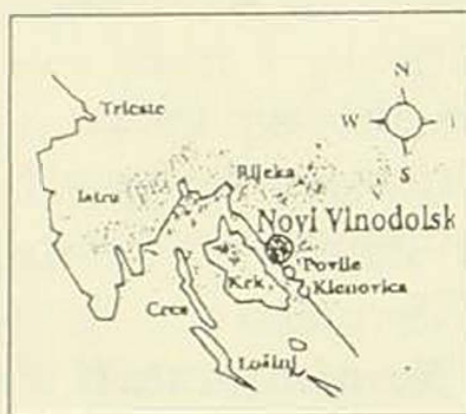
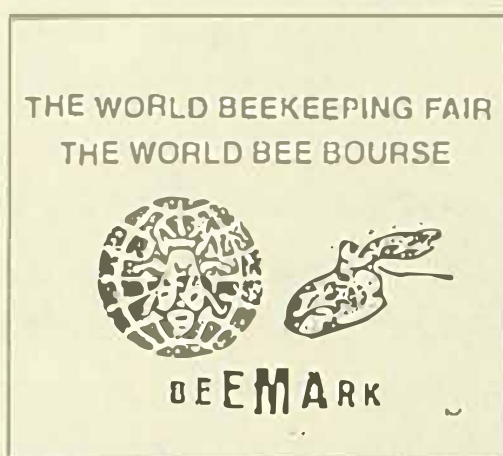
Od tog vremena do danas ove organizacije promovirale su ove ideje u više zemalja Europe i svijeta putem osobnog obraćanja, iznoseći program manifestacije, organiziranjem izložbi, te preko sredstava javnog informiranja. Ista aktivnost će

se nastaviti i u narednom periodu, ali će se posebna pozornost posvetiti organizaciji Prvog svjetskog sajma pčelarstva, koji treba da se održi na mjestu osnivačke Skupštine, u Beču koncem ovog stoljeća.

Svjetski sajam pčelarstva priprema svoja daljnja predstavljanja i u ovoj godini. Tako će prva biti organizirana 1. svibnja u Republici Hrvatskoj. Domaćin će biti Novi Vinodolski, simpatično i privlačno primorsko mjesto na sjevernom Jadranu. Ista će se održati prigodom proslave Dana grada i 710 godina Vinodolskog zakonika, koji u stvari predstavlja osnovu za utemeljenje Svjetskog sajma,

jer, između ostalog, govori u nekim odredbama i o pčelarstvu. Također je u pripremi predstavljanje ove manifestacije u Makedoniji u drugoj polovici godine. Sva predstavljanja će se održati s pčelarskim izložbama kao pratećim manifestacijama.

Stipan Pekanović
predsjednik Svjetskog sajma pčelarstva

Žal za utrkivanjima

Revolucionarna previranja 1848. godine u ondašnjoj Ugarskoj uzela su širokog maha i spriječila dalji razvoj konjičkog sporta u našoj varoši. U postrevolucionarnom periodu ovaj omiljeni sport doživljava veliku krizu. Utrke konja se ne održavaju za duži period. Tiho i polako su uminula.

Ali subotičani nisu zaboravili njihovu omiljenu zabavu, nisu zaboravili velike dvodnevne konjske utrke koje su se održavale svake godine u svibnju. Dapače, sporninjali su ih, pozivali se često na njih, i kada se pojavio prvi tisak u varoši i pisali o njima. Tako Rádics György, urednik i vlasnik lista „Bácska“ (Bačka), u siječanjskom broju iz 1871. godine piše: „Nekad su se održavala velika natjecanja u utrkivanju konja, a sada, o ovako nečemu ne može se ni čuti, izgleda sportski život polako izumire, ili su pak ljudi okupirani drugim brigama“. Dakle, Rádics György u svom tjedniku ne jadicuje što ondašnja gimnazija nema sportskih vježbališta i stručnog učitelja za tjelovježbu, već s puno sjete piše kako nedostaju utrkivanja, ta tako omiljena sportska zabava.

Nažalost, o njima iz ovog doba malo znamo. Najviše što se može pretpostaviti je, da su prve redovno izlazeće novine u krugu imućnih i otmjenih varošana aludirale na domaći sport, odnosno različita natjecanja, utrkivanja!

Vijesti o konjskim utrkama donio je u ondašnju Ugarsku grof Szécsényi István iz Engleske, krajem prve trećine prošlog stoljeća. Nezamislivo je da ova vijest nije stigla i u Suboticu, u kojoj je već u prethodnom stoljeću postojala varoška ergela, a 1841. godine održavale prve dobro organizirane utrke a koje su se održavale svake godine (sem 1845.) sve do izbijanja revolucije i to uz obavezno priređenu nagradnu izložbu ždrebad, kao prateće manifestacije.

Dakle, znamo o organiziranim utrkama, o uvjetima održavanja utrka, o propozicijama, o nagradama..., ali činjenica ostaje da je konjičko društvo u današnjem smislu osnovano tek nakon 20 godina (1891.).

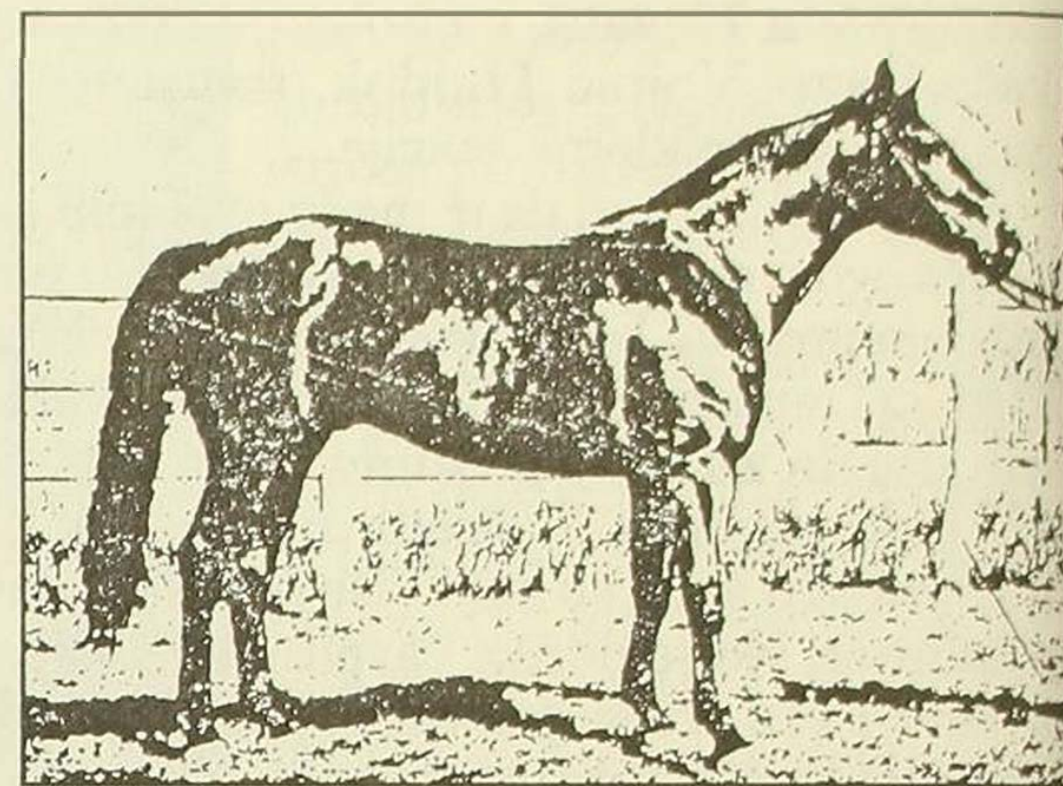
Vrijeme revolucionarnih previranja se stišalo. Nastupila su mirnija vremena, i ponovo su došla u modu utrkivanja, ali ovaj put više utrkivanja hrtova nego konja. Osamdesetih godina tisak sve češće piše o veseljima i šenlucima vlasnika konja i hrtova.

U trećoj godini prošlog stoljeća, sportski život u Subotici počinje se naglo razvijati. Osnivaju se sportska društva, održavaju se razna natjecanja, grade se sportski tereni. Subotica je nakon Pešte najjači sportski centar u ondašnjoj monarhiji.

U međuvremenu, lipnja 1891., osniva se i Lóverseny egyesület (Konjičko društvo) u suvremenom smislu, koje će uspješno djelovati do izbijanja I svjetskog rata.

Kraj

Ante Zomborčević

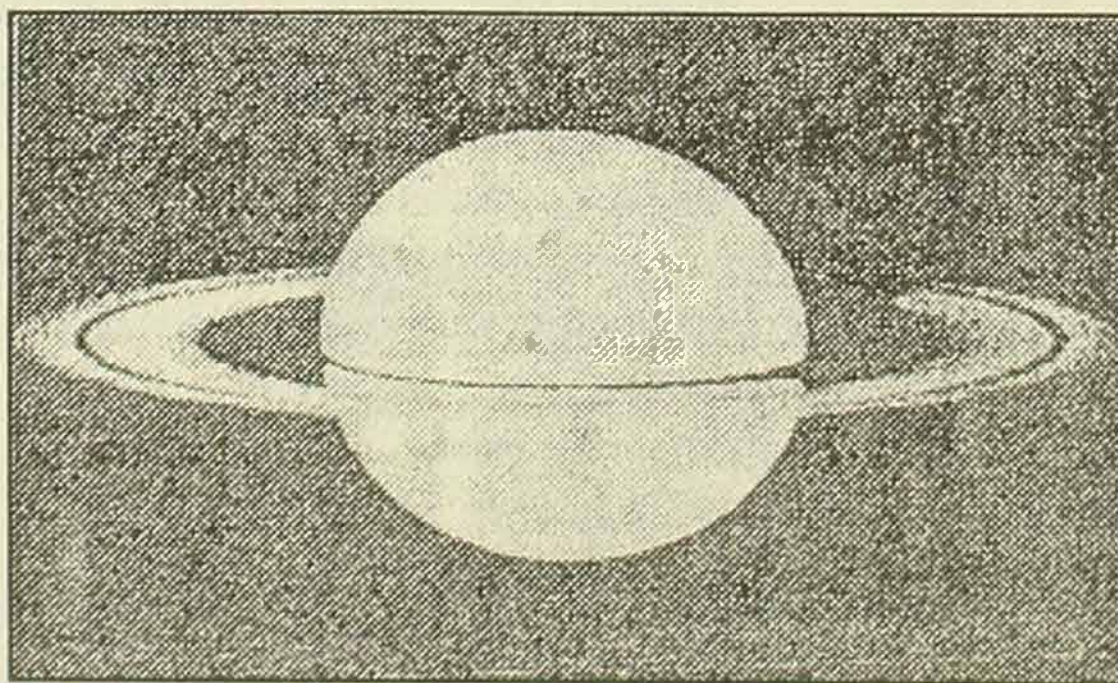

Domaći punokrvnjak

Astronomija

Svemir (VII.)

Pluton je od Sunca udaljen 590 milijuna kilometara omjera oko 2.300 km. Dan na njemu traje 6.387 sati i godina 248,5 zemljinih godina, s temperaturom od 40 K. Istoga je sastava kao prethodne planete s gustom nešto većom od vode i u zamrznutom je stanju. Ima, čini se, veoma rijetku atmosferu i mjesec Charon dvostruko manji nego sam planet. Oba se zapažaju samo pomoću snimka načinjenog pomoću teleskopa. Pluton i njegov mjesec su dvostruki sustavi koji posjeduju svojstva planetoida, planeta i kometa, smrznute blatne grudve s puno vode i metana. Ima veoma izduženu putanju oko Sunca i trenutno je do ožujka 1999. osmi planet a Neptun deveti, i to traje do siječnja 1979. i dešava se svakih dvadesetak godina. Posljednja nam opažanja kazuju da nepravilno gibanje Plutona i Charona ne remeti kretanje desete

Planeta Saturn snimljena svemirskom stanicom Voyager I. Prsten koji je obavija sadrži veliki broj sitnih čestica materije

planete (koja još nije potvrđena) nego više iza njih otkrivenih asteroida, malih planeta ili kometski pojas.

Repatice dijelimo na dugoperiodične, kratkoperiodične i orbitalne a postoje i one koje se ne vraćaju nikada više u naš sustav. Rep im ponekad može biti dug i do 320 milijuna kilometara sastavljen od mase kao zrno žita. Čine ga prašina, vodik i može imati više repova i oblika. Po Jonu Ortu Komete dolaze iz sferičnog oblaka čiji se radius kreće između 10.000 i 100.000 astronomskih jedinica (najbliža zvijezda od nas je udaljena 260.000 aj.), oko našega sustava. Sastoji se od prašine, leda... i nekih jednostavnih plinskih jedinjenja. Sunce na svome putu kroz Mlječni put uslijed gravitacijske sile nekih od zvijezda kojima se približi i poremete mu Ortov oblak prihvaća iz njega neku prljavu grudvu ili Kometu, ona zarobljena Jupiterom, Saturnom i Neptunom u blizini Sunca postaje prekrasna slika za naše oči, ostavljajući nam prašinu i meteorsku kišu, u određeno doba godine kada Zemlja siječe njezinu putanju.

Lazar Francišković

A o i z m i

- Bolest koja je poremetila velik broj nedužnih mozgova izazvana je virusom „generalicevovog sindroma“.
- Permanentna opasnost prijeti Zemljinoj kugli da postane svemirska kugla.
- Crnogorcima je dostatan i gorski, dok bi Srbi i morski - Vijenac.
- Gajnice, smanjite obim struka kako bismo povećali obim poslova.
- Kloniranje ljudskog roda je u tijeku: od homo sapiensa do torzo jedinke.
- Muzu nas, muzu da bi (s)korupcije bilo u izobilju.
- Želiš li do rejtinga - prihvati se petinga.
- Kaže se: u mutnom se riba lovi. Opaska: da, ali riba iz mutne vode miriše na kal.
- Živjeti za ideale, umrijeti za ideale - da opstanemo - šanse su nam male.
- Novo geslo puka: smrt fašizmu - sloboda na podu.

Željko Skenderović

Izložba božićnjaka

Etnografski odjel „Blaško Rajić“ Instituta „Ivan Antunović“ uoči ovog Božića prvi put je priredio izložbu božićnjaka. Na ugodno iznenađenje sviju za ovu izložbu su 20 domaćica spremile 24 božićnjaka, koji su bili izloženi od 19. do 23. prosinca u prostoriji HKC „Bunjevačko kolo“, u zgradi Galerije „Dr. Vinko Perčić“.

Izložbu je otvorio vlč. Andrija Kopilović, pridsidnik Instituta „Ivan Antunović“ i nazočne je upoznao sa značenjem božićnjaka u životu naši predaka Bunjevaca Hrvata. Božićnjak njim je bio višeznačajan: na njem su likovno izrazili molitvu zafale i molitvu molbe za milost i za sve šta njim je Bog dao. On je ujedno i teološko značenje rođenje Isusa, rad kojeg se radosnog događaja okuplja obitelj na zajedničko slavlje Božića.

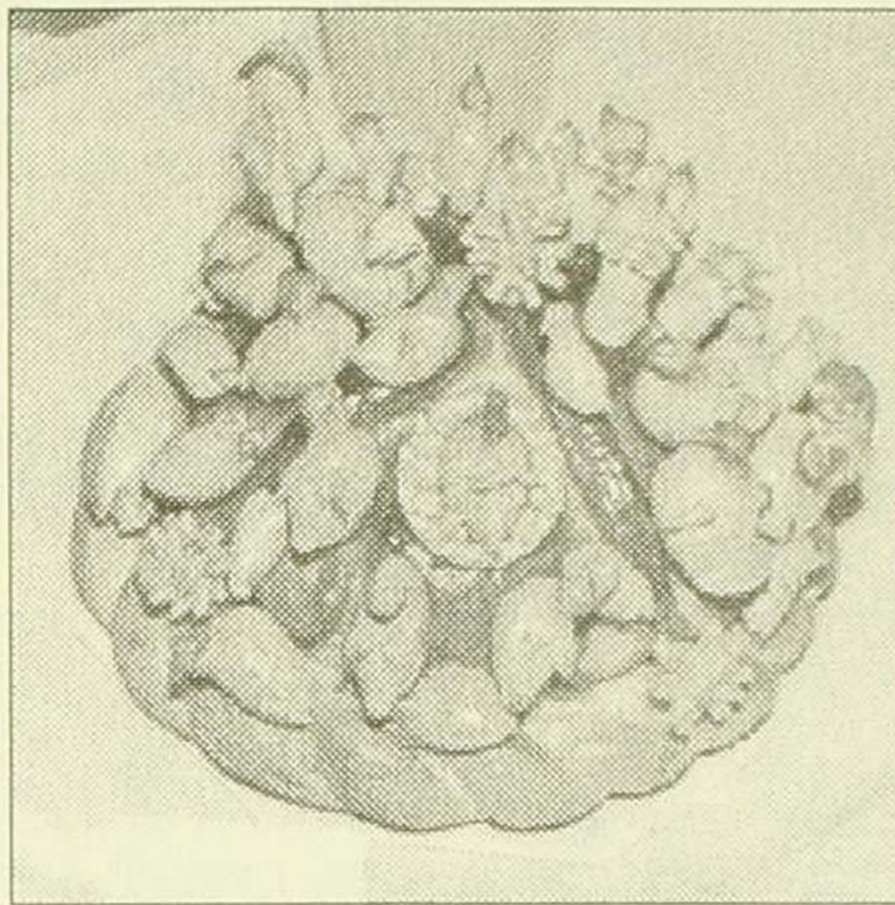
Domaćice su na božićnjacima pokazale ukućanima kako su zamislile i likovno izrazile radost slavlja rođenja Isusa. Na svakom je božićnjaku u središtu Blažena Divica Marija sa malim Isusom u krilu i kolivki, a oko nje su pastiri sa josagom iz salaša. Na njem je i zvizda vodilja za tri kralja, a vidno mjesto zauzimaju ruže (1.) u prikrižku (2.). Pojasac (3.) božićnjaka je bio toliko okićen, koliko je na njegov stat razni ukrasa od

tista. Ovako je dočaran Betlehem u salašarskom okruženju, pa je tako Isus došao u svaki salaš i svima donio mir, radost i veselje.

Positiooci su bili zadivljeni prid ovom narodnom nadahnutom rukotvorinom, napose zato jer dosad niko na jednom mjestu nije pokazao toliko i tako lipi božićnjaka. U dogovoru sa domaćicama najlipiji božićnjaci su razdijeljeni po crkvama u varoši (4.) i okolici, za ukras oltara u vrijeme božićni blagdana. Jedan od najlipiji, koje je ispekla sad već pokojna Veronika Čović iz Subotice, krasio je glavni oltar u Velikoj crkvi (5.).

Poučeni na ovoj izložbi organizatori su obećali da će se za ovu godinu bolje spremiti: ranije će i na više načina navistiti njezino održavanje; božićnjake će izložiti u daleko većoj prostoriji da budu prigledniji.

Ovim potičemo naše domaćice da se na vrijeme počnu spremati za pečenje božićnjaka, za nadolazeći Božić, da nam ovakom rukotvorinom pokažu svoje nadahnuće.

MANJE POZNATE RIČI:

- (1.) svaka ruža predstavlja jednu od pet Isusovih rana
- (2.) prikrižak - ko palac debela pletenica čini križ na vrhu božićnjaka
- (3.) pojasac - oplesac, od četiri ko palac debela tista, kojom je opasana lepanja božićnjaka
- (4.) varoš - u ovom slučaju Subotica (Subotica)
- (5.) Velika crkva - katedrala - bazilika sv. Terezije Avilske

Alojzije Stantić

Numizmatika

Zanimljivosti

NOVAC - ZNAK SUVERENITETA

Kovanje i izdavanje novca oduvijek je bio znak suvereniteta. Zbog toga je u antičkoj Grčkoj od 660. do 250. prije nove ere vlastiti novac kovalo oko 1.400 gradova i oko 500 vladara. Čak su i hramovi kovali svoj novac.

PRVI KOVANI NOVAC

Prvi kovani novac izrađen je u kraljevini Lidiji za vrijeme kralja Gigesa 687. prije nove ere. Novac je kovan od elektruma (bijelo zlato), prirodne mješavine zlata i srebra. Ovaj novac imao je žig za vrijednost i oznaku proizvođača, ali nije bio državni novac.

Prvi državni novac iskovan je 680. godine prije nove ere. Kovao ga je kralj Fidon iz Argosa, koji je vladao otokom Eginom. Na novcu je bila utisnuta kornjača kao simbol zemlje.

PRVI PAPIRNI NOVAC

Prvi papirni novac u svijetu pojavio se u Kini u VIII. stoljeću. Već u IX. stoljeću za vrijeme dinastije Sung, Kina je doživjela veliku inflaciju zbog velike

količine papirnog novca u opticaju.

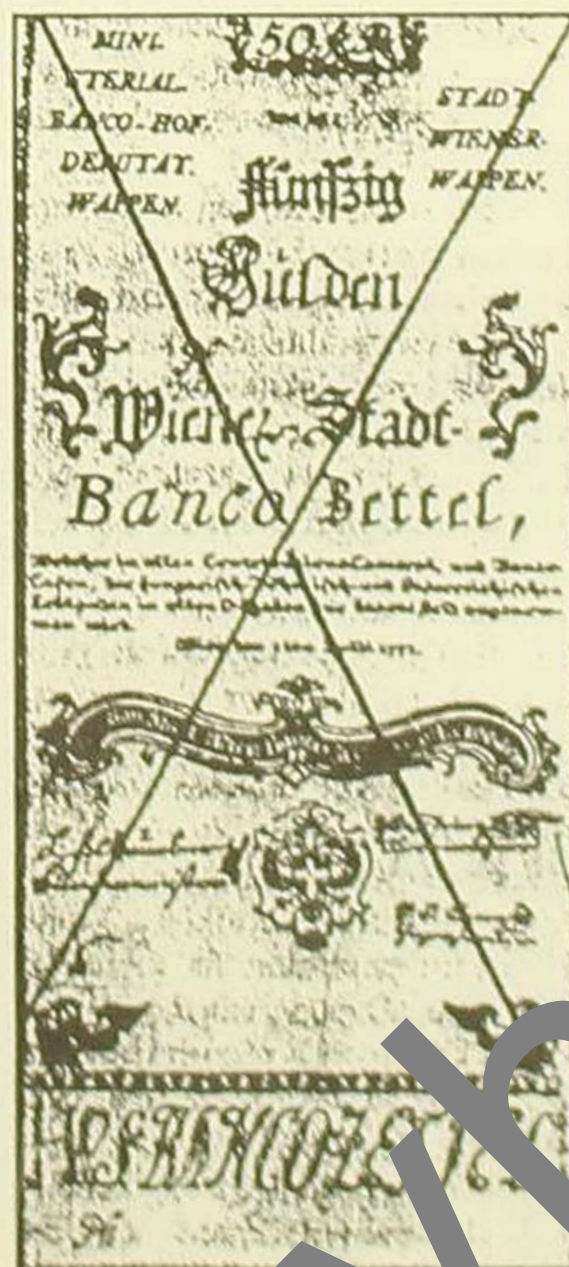
Skoro 1.000 godina kasnije papirni novac se pojavljuje u Europi i to u Amsterdamu 1609., Hamburgu 1629., Štokholmu 1656., Roterdamu 1659., Londonu 1694., Parizu 1720., Beču 1759., Torinu 1793., Srbiji 1876., Bugarskoj 1885., Crnoj Gori 1912., itd.

NAJSTARIJI NOVAC

Najstarijim novcem na svijetu smatraju se zlatne, srebrne i bakarne poluge sa žigom, koje su cirkulirale u Kini, Indiji i Asri oko 2.000. godine prije nove ere. Prilikom uporabe novca se uvijek mjerilo i vrijedio je prema težini metala. To je tzv. penzarsko plaćanje. Dobijanjem današnjeg, okruglog, oblika novac se počeo brojati i koristiti za numerarsko plaćanje.

Novac od voska i olova

Novac od voska i olova u apocrima od 1 i 5 para izrađivala je beogradska židovska općina. Beogradski sud je odobrio njihovu uporabu u ukupnoj vrijednosti 300 groša (1.200 para), s tim što je novac mogao cirkulirati samo u sinagogi. Knez Miloš je 1835. zabranio uporabu ovoga novca.

Prvi papirni novac na našem prostoru - gulden Austro-Ugarske Monarhije (1771.)

Ante Zomborčević

Tóth-optika
SUBOTICA
Maksima Gorkog 26
Telefon: 551-045

RADNO VREME:
Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:
-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žiralnog plaćanja

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karadordev put 2 telefon: (danonočno) 55-44-33
- Bajmok, JNA 3 (u cvečari „Mariška,“) telefon: 762-024 (danonočno)
- Palić, Jo Lajoš 18 (u cvečari „Orhideja,“) telefon: 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonočno): 792-202

Prije skoka.
Imena će se zaželjeti ulica, a ulica biti neće.

Kutak sludjenih

VELIKI BOŽIĆNI BAL U HKC-U!

Premda & obično, a zapravo napose u funkciji nekoga od dobara puka, Hrvatsko je subotičko kulturno središte, valjda okupirano nekim, samo njima, velikim povijesnim činjenjima, napravilo nemalo spotaknuće između svečano proklamiranih dobrih namjera i konkretnih koraka upravo na Božić. Jer, tradicionalno se okupljanje mladih na taj dan, inače stalno & zdušno najavljivano te nimalo drugačije nagovarano na balovima na Materice i Oce, nije, unatoč ne samo priželjkivanju svečarski razdragane mladeži, održalo. Tako je više od dvjesto mladih, a neki su došli čak iz hrvatske nam prvostolnice, ostajući zbunjeni pred otužno zatvorenom kapijom ovoga hrama, otišlo kućama a da nije imalo prigodu čak ni čuti, a kamoli vidjeti, što se to i zašto tako događa. Može biti možda da ipak na koncu mali iz puka ne razumiju velika djela svojih vođa.

DA BUDNE LIPO

- JOŠKO, TI SI VEĆ OPET PIO.
- E BOG I BOGME DA JESAM.
- A TAKO MI BILO LIPO DOK NISI PIO.
- E SAD JE RED NA MENI DA MI BUDNE LIPO.

NEVOLJA S KAPUTOM

- NEMATE PEČENJA, NEMA NI PAPRIKAŠA, NEMA NI CRVENOG VINA, PA KAKA STE VI MIJANA?
- ETO TAKA.
- E, ONDA DAJTE MI MOJ KAPUT.
- AL NI NJEG VIŠE NEMA.

BF

Iz starog tiska

U radiše svega biše, u štediše još i više

veli naša stara poslovice. No nama se čini, da se Bunjevci baš ne drže ove poslovice. Naš narod počinje da rasipa novac. I do sada se dešavalo da se malo više trošilo na svilu, svatove, tamburaše... Ali na to smo već navikli. To su bar stvari u kojima se daje uživati. Ali da se novac uludo baca na novine, to nismo mogli ni pridpostaviti. Međutim i to smo doživili. Mi imamo najskuplje novine na svitu Bunjevačko žackalo. Dati 2 dinara za jedan primjerak tušta je, to mi priznajemo. Ni londonski Times ne košta toliko. Istina da ni ne vridi toliko. Ali ipak je naš list skup. A što je najinteresantnije, izgleda da sami čitaoci žele da list bude skup. Jer umisto da se pridplate i da ga kupuju na taj način za 1.5, jer toliko stoji u pridplati, kupuju ga pojedinačno i plaćaju 2 dinara za primjerak.

Narode bunjevački, zar ne vidiš da srljaš u propast. Izbacuješ pare. Kada ćeš se već opametiti. Jer to još razumimo što se pojedina naša gospoda nisu hteli pridplatiti, oni imaju novaca da ga kupuju pojedinačno po cini od 2 dinara. Ali drugi naši čitaoci, koji nisu tako bogati da to isto čine, to nam je već manje razumljivo.

Osim toga i mi više volimo pridplatnike, nego one čitatelje koji kupuju naš list po primercima. Jer pridplata, to je kao neka vrsta penzije, to je već nešto na šta se možeš osloniti. Sta da radimo! Danas živimo u takva vremena, da svaki hoće niku penziju. Pa zašto da baš mi budemo izuzetak.

Zato, narode bunjevački, pamet u glavu i pridplaćuj se na Bunjevačko Žackalo, jer ćemo samo na taj način zašparati mnogo novaca, a ujedno ćeš omogućiti i uredništvu lista da malko mirnije spava.

„Bunjevačko žackalo“, 5. travnja 1940.

(Na)učimo divanit

Danas momak zabegeniše divojku, ona njega, pa se uzmu – bilo to starima pravo, a ne bilo njim pravo. U staro vreme kod nas Bunjevaca je bio drugi adet. Gledalo se po kući i po familiji, gledalo se koje kake povrze i kako će se atarovi sastaviti. Stari odaberu momku divojku, divojki momka – i to je svezano, baš ko da su i obadvoje na ularu doveli na vinčanje.

(„Mladoženja spasava glavu“, iz zbirke „Šaljive narodne pripovijetke“, „Rukovet“, Subotica, 1958.)

Krumpirača

Tek kad se divenica dobro naspava, a krvavica nebom zasiti krumpiru će u krumpirači zora svaniti.

MUDROST

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Živili jedared tri zidara, al čudo dobri majstori. U nji zlatne ruke, al nema čovika brez mane, pa se i njima našla, pa velika. U nji je bila ta nevolja da su volili piti rakiju, pa ne znaš koji više.

Rade i zarade, al nikad toliko koliko su kadri popiti. Vide oni jedared da to ne može izaći na dobro, pa će nevolji tražiti lika. Izmisle oni ovako: ko sutradan prvi spomene rakiju, taj neće dobiti da pije. Čim koji spomene, druga dva će popiti i njegovu rakiju. Tako će se brbljoš još više mučiti, kad vidi da druga dvojca piju.

– E, to će baš borame svakog od nas zadržati da spomene rakiju i piće, – kaže jedan a druga dva potvrde.

Drugo jutro rade zidari al i vaća muka. Prigrijaće već i sunce, a oni sve pogledaju jedan na drugog, al niko da spomene rakiju. Di bi ma koji to uradio, pa

Haj, haj – to, to

da se muči ko crv na žeravi, dok druga dva piju. Držali se oni dok su se držali, al kad nijedan neće da se izlane, jedared će najmlađi baciti alat, pa se počеше po glavi i uzdane:

– Haj, haj!

Na to i drugi baci alat, pa uzdane:

– To, to.

A treći vikne:

– Kad je „haj, haj“ baš „to, to“, onda brže donesite pa da pijemo!

I napila se braća taj dan tako, da su svi popadali sa zida. Kad su prid veče došli malo sebi, najstariji će:

– E, braćo moja, teško onom ko sebi ne može zapovidati, jel se volja baš borame ne može dobiti na zajam.

Kazivao: Blaško Bukvić, Mala Bosna